

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

An Ardteistiméireacht 2021

**Aistriúchán
Ar Scéim Mharcála**

Léann Clasaiceach

Ardleibhéal

Nóta do mhúinteoirí agus do scoláirí faoi úsáid na scéimeanna marcála foilsithe

Níl na scéimeanna marcála a fhoilsíonn Coimisiún na Scrúduithe Stáit ceaptha lena n-úsáid mar cháipéisí astu féin. Is áis riachtanach iad ag scrúdaitheoirí a théann faoi oiliúint i léirléamh agus i gcur i bhfeidhm ceart na scéime. Mar chuid den oiliúint sin, as measc rudaí eile, déantar samplaí d'obair na scoláirí a mharcáil agus déantar plé ar na marcanna a bhronntar, mar mhaithe le cur i bhfeidhm ceart na scéime a shoiléiriú. Déanann Scrúdaitheoirí Comhairleacha monatóireacht ar obair na scrúdaitheoirí ina dhiaidh sin le cinntiú go gcuirtear an scéim mharcála i bhfeidhm go comhleanúnach agus go beacht. Bíonn an Príomhscrúdaitheoir i bhfeighil an phróisis agus is gnách go mbíonn Príomhscrúdaitheoir Comhairleach ag cuidiú leis. Is é an Príomhscrúdaitheoir an t-údarás deiridh i dtaca le cé acu a cuireadh an scéim mharcála i bhfeidhm i gceart ar aon phíosa d'obair iarrthóra nó nár cuireadh.

Is cáipéisí oibre na scéimeanna marcála. Cé go n-ullmhaítear dréachtscéim mharcála roimh an scrúdú, ní chuirtear bailchríoch uirthi go dtí go gcuireann scrúdaitheoirí i bhfeidhm ar obair iarrthóirí í agus go dtí go mbailítear agus go meastar an t-aiseolas ó na scrúdaitheoirí uile, i bhfianaise raon iomlán na bhfreagraí a thug na hiarrthóirí, leibhéal foriomlán deacrachta an scrúdaithe agus an ghá le comhleanúnachas caighdeán a choimeád ó bhliain go bliain. Aistriúchán ar an scéim chríochnaithe atá sa cháipéis fhoilsithe seo, mar a cuireadh i bhfeidhm ar obair na n-iarrthóirí uile í.

Is cóir a nótáil i gcás scéimeanna ina bhfuil freagraí nó réitigh eiseamláireacha nach bhfuil sé i gceist a chur in iúl go bhfuil na freagraí ná na réitigh sin uileghabhálach. D'fhéadfadh sé go bhfuil leaganacha éagsúla nó malartacha ann a bheadh inghlactha freisin. Ní mór do na scrúdaitheoirí tuilleanas gach freagra a mheas agus téann siad i gcomhairle lena Scrúdaitheoirí Comhairleacha nuair a bhíonn amhras orthu.

Scéimeanna Marcála san am atá le teacht

Ní cóir talamh slán a dhéanamh d'aon rud a bhaineann le scéimeanna marcála san am atá le teacht bunaithe ar scéimeanna a bhí ann cheana. Cé go mbíonn na bunphrionsabail mheasúnachta mar an gcéanna, is féidir go mbeadh athrú ar shonraí marcála cineál áirithe ceiste i gcomhthéacs na páirte a bheadh ag an gceist sin sa scrúdú foriomlán bliain áirithe ar bith. Bíonn sé de fhreagracht ar an bPríomhscrúdaitheoir bliain áirithe ar bith a dhéanamh amach cén tslí is fearr a chinnteoidh go measfar obair na n-iarrthóirí go cothrom agus go cruinn, agus go gcoimeádfar caighdeán comhleanúnach measúnachta ó bhliain go bliain. Dá réir sin, d'fhéadfadh gnéithe de struchtúr, de mhionsonraí agus de chur i bhfeidhm na scéime marcála in ábhar áirithe athrú ó bhliain go bliain gan rabhadh.

Réamhrá

Is fadréimseach agus is ilchineálach é an cúrsa Ardteistiméireachta sa Léann Clasaiceach. Déantar staidéar sa chúrsa ar an stair, ar an staireolaíocht, ar an bhfealsúnacht, ar an litríocht i seánraí éagsúla (lena n-áirítear drámaíocht, filíocht eipiciúil agus filíocht liriciúil), mar aon le healaín agus an ailtireacht. Léiríonn na ceisteanna ar an scrúdpháipéar an éagsúlacht seo i dtaca le cineálacha cur chuige agus scileanna. Dá bhrí sin, cuirtear an scéim mharcála in oiriúint don idirdhealú seo idir na topaicí aonair agus na ceisteanna. Maidir le ceisteanna dioscúrsacha, bíonn scrúdaitheoirí sa tóir ar phointí forbartha i bhfreagraí na n- iarrthóirí agus bronnann siad marcanna de réir an oiread forbartha a dhéantar ar na pointí seo. Ní mór do na pointí seo a bheith indibhidiúil agus substaintiúil.

Go ginearálta, seo a leanas is brí le pointe cuimsitheach a ndéantar forbairt mhaith air:

- tugtar aird chuí ar na focail ordaithe sa cheist, e.g. déan trácht ar, déan cur síos ar, déan anailís ar, déan plé ar, déan measúnú ar, tabhair tuairim, etc.
- tugtar aghaidh ar an gceist go díreach
- bunaítear nasc soiléir idir an cheist a chuirtear agus an t-ábhar dualgais
- léirítear an argóint nó an fhaisnéis go soiléir
- comhlíontar an méid thuas de réir fad sásúil. Braitheann an fad sin ar chomhthéacs na ceiste ach bheadh alt sách fada i gceist go hiondúil.

Is tábhachtach a thabhairt faoi deara i gcás an Ardleibhéil, nuair a bhíonn anailís, measúnú, trácht nó plé ag teastáil i gceisteanna, nach mór d'iarrthóirí aghaidh a thabhairt ar an ngné sin den cheist agus nach leor cuntas a thabhairt ar an scéal amháin. Bronnfar marcanna éigin as eolas a thaispeáint nach n-úsáidtear chun an cheist a fhreagairt go díreach, ach ní bhronnfar marcanna arda as.

Faoi mar a luaitear thuas, teastaíonn éagsúlacht sa chineál ceiste a chuirtear agus sa scéim mharcála mar gheall ar an éagsúlacht atá ina dlúthchuid den siollabas. Is follasach an méid seo, go háirithe sna ceisteanna faoi 'Ealaín agus Ailtireacht' (Topaic 8 agus 10), áit a bhféadfadh gur leor focal amháin nó pointe gearr corrúair chun marcanna iomlána a fháil. Sna topaicí seo, táthar ag súil le téarmaí teicniúla cearta chun marcanna iomlána nó chun marcanna arda a fháil. Leagtar leithdháileadh na marcanna as gach ceist agus focheist amach sa scéim mharcála thíos.

Tá na critéir maidir le roinnt ceisteanna dioscúrsacha a mheas le feiceáil in Aguisín 1.

Beidh intinn oscailte ag na scrúdaitheoirí le linn dóibh obair na n-iarrthóirí a mharcáil agus tuiscint acu ar an gcás go bhféadfadh iarrthóirí ábhar, argóint nó tuairimí a thabhairt nach bhfuil sa scéim mharcála ach atá bailí mar sin féin. Agus breithniú á dhéanamh ar an scéim mharcála seo, ba cheart aird a bheith ar an méid a leanas: Braitheann na mionsonraí a theastaíonn in aon fhreagra ar an gcomhthéacs agus ar an gcaoi a gcuirtear an cheist, agus ar an líon marcanna atá ar fáil don fhreagra ar an scrúdpháipéar. D'fhéadfadh riachtanais athrú ó bhliain go bliain, dá réir sin.

Bainfidh na scrúdaitheoirí úsáid as raon iomlán na marcanna atá ar fáil le haghaidh gach ceiste nó focheiste.

Topaic 1. An Aithin i mbun Cogáíochta.

(i)

(a) Tharla cath Mantinea in 418-417 R.Ch. Thug na Spartaigh, lena gcomhghuaillithe, ionradh ar chríoch Mantinea agus rinne siad scrios ar an tuath. Ba é Agis a thug na fir chun catha nuair a d'áitigh seanfhear air casadh ar ais, ag insint dó go raibh an namhaid i riocht rómhaith. Ansin shocraigh sé iarracht a dhéanamh abhainn a bhíodh i mbaol tuilte i dtreo Mantinea chun na hAirgíogh a bhrú as a seasamh ard. Chuaigh na hAirgíogh, ar chuir athrú intinne na Spartach mearbhall orthu, síos go dtí an machaire. Chuir na Spartaigh iontas orthu agus bhí tréimhse an-ghearr acu le hullmhú. Labhair na ginearáil lena n-arm, meabhraíodh do phobail Mantinea go raibh siad ag troid ar son a dtíre, ar son cumhachta nó sclábhaíochta. Dúradh leis na hAithnigh gur bua iontach a bheadh ann na Spartaigh a ruaigeadh as an bPeilipinéis. Ghlaigh na Spartaigh ar a chéile agus chan siad, agus thuig siad gur fiú níos mó ná focail ar bith smacht leanúnach a chur i ngníomh. Chuaigh na hAirgíogh i ngníomh. Ghluais na Spartaigh go mall in am lena gcuid imreoirí fliúite chun fanacht i bhfoirmiú. Chonaic Agis go raibh a líne ag éirí ró-leathnaithe ar dheis mar gheall ar gach fear ag iarraidh fanacht faoi chosaint taobh thiar de sciath an fhir ar thaobh na láimhe deise, agus mar sin d'ordaigh sé do na Sciritae ar an eite chlé bogadh ar chlé agus dhá aonad eile chun an bhearna a líonadh sa líne a d'osclódh. Dhiúltaigh beirt cheannasaí é sin a dhéanamh (cuireadh chun báis iad ina dhiaidh sin) agus d'oscail an bhearna ach throid na Spartaigh go cróga sna ceantair eile, rud a chuir an namhaid ag teitheadh. Bhí na hAithnigh amuigh anois ach d'éirigh leis an gcuid is mó acu éalú. Mar atá tipiciúil do na Spartaigh, níor shaothraigh siad an namhaid lena mharú, ach d'fhan siad san áit a raibh siad. Chaill siad thart ar 300 fear, chaill an namhaid thart ar 1100 fear.

Cuntas comhleanúnach ar an gcath. (12, 12, 11.)

(35 mharc)

(b) Bhí amhras ar chuid de na comhghuaillithe a bhí ag na Spartaigh roimh an gcath seo, ach d'athraigh sé seo anois. Bhí fearg ar na Spartaigh leis an Rí Agis mar gheall gur theip orthu Argas a ghabháil le fórsa mór comhghuaillithe agus as ligean don namhaid Orchomenus a ghabháil. Bhí siad réidh chun a theach a dhó agus 10,000 drachma a ghearradh air mar fhíneáil. Ach chuir sé ina luí orthu go ndéanfadh sé a chuid botún a chúiteamh, agus rinne sé amhlaidh trí bheith rathúil i Mantinea, agus mar sin lig siad dó leanúint ar aghaidh mar Rí Sparta le breis muiníne.

Dhá phointe. (8, 7.)

(15 mharc)

(ii)

(a) D'éirigh go hiontach le gairmbheatha Dhéamastainéas sa Chogadh in 425 R.Ch. ag Pylos, chun Sparta a shárú. Bhí cabhlach na hAithne, agus é ar a bhealach chun cabhrú le Coircíora, tar éis a bheith séidte i dtír ag stoirm agus d'ordaigh a nginearál, Déamastainéas, a raibh s[®] beartaithe aige dul ann ar aon nós, an leithinis a dhaingniú. Bhuaill sé le frithsheasmhacht ó na

ginearáil eile, agus fiú ó na fir, ach nuair a bhí siad dubh dóite, shocraigh siad a chuid orduithe a leanúint. Sheol cabhlach na Spartach de 43 thrírém anois go Pulas, áit a raibh Déamastainéas os a gcomhair le cabhlach de 5 thrírém agus gan ach 600 fear, 90 acu ina hoiplítigh. Chuir sé dhá cheann dá longa chun na hAithnigh a chur ar an eolas faoina raibh ag tarlú. Chuir sé an chuid is mó dá fhir ar thaobh na talún den cheann tíre ach chuir sé cosaint spleodrach le líon beag ag an bpointe inar ghlac sé leis, go beacht, go ndéanfadh na Spartaigh ionsaí agus gur chuir sin cosc ar threascairt amach agus amach. Tharraing Déamastainéas suas na trírémí chun cladaigh agus thóg siad pailis timpeall orthu, ag feistiú a mhairnéalach le sciatha ar chaighdeán an-lag déanta as tuigí. Tháinig 40 hoiplíteach as Messenia leis agus chuir sé a fhórsa os comhair na talún. Chuaigh sé síos chun na farraige le 40 hoiplíteach chun na Spartaigh a chosc ó theacht i dtír. Thug sé óráid inspioráideach dá chuid fear, ag impí orthu gan eagla a bheith orthu roimh líon níos airde an namhad. Bhí deacracht mhór ag na Spartaigh faoi Bhrasadas tuirlingt ar an gcósta creagach. Sa deireadh shocraigh na Spartaigh léigear a dhéanamh. Ansin tháinig cabhlach na hAithne ó Zacynthus. Níor chuir na Spartaigh bac ar an gcuan, agus mar sin sheol na hAithnigh isteach. Bhuail siad na Spartaigh agus chuir siad bac ar níos mó ná 400 díobh (go leor Spartach den aicme uachtarach) ar an oileán Sfaictéiria atá in aice láimhe. Fuair siad seilbh ar chabhlach na Spartach. Bhí sé beartaithe ag Déamastainéas i dtosach na Spartach a fhágáil ocrach, ach lean sé sin rófhada nuair a chuir na Spartaigh ina luí ar a gcuid Héalótaí dul sa tseans chun soláthairtí a fháil dóibh. Nuair a nocht tine cuid mhaith den oileán, bheartaigh Déamastainéas ionsaí a dhéanamh ar na Spartaigh. Baineadh siar astu agus maraíodh go leor acu. Choinnigh siad amach ag ceann thuaidh an oileáin, ach, faoi cheannas ginearál Messenia, ionsaíodh na Spartaigh ó dhá thaobh agus ní raibh siad in ann coinneáil amach. Tar éis dóibh dul i gcomhairle le Sparta, ghéill siad do Chléón agus Déamastainéas. Bhí 292 acu fágtha. Bhí ionadh ar shaol na Gréige. Bua an-mhór a bhí ann don Aithin.

In 424 R.Ch. bhí Déamastainéas i gceannas ar ionsaí ar an mBéóitia. Rinne Phocian feall ar phleananna Dhéamastainéas agus b'éigean dó tarraingt siar. Tháinig sé sa deireadh agus ghlac sé páirt le Hipeacraitéas sa Chath ag Delium ina raibh an bua ag na Béóitiaigh ar na hAithnigh. Shínigh sé Síocháin Nicias in 421 R.Ch.. In 415-413 R.Ch., tharla Sluaíocht na Sicile Bhí Déamastainéas ar cheann de na ginearál a seoladh amach nuair a scríobh Nicias, a bhí tinn agus míshásta faoin am sin, chuig an Aithin ag moladh go gcuirfí deireadh leis. Tháinig Déamastainéas le Eurymedon agus 73 long le 5,000 hoiplíteach. Ionsaíodh an cabhlach láithreach agus cailleadh roinnt daoine. Ina dhiaidh sin bhí cath ag Epipolae áit a chuaigh Déamastainéas sa tseans oíche amháin. Sháraigh sé balla Shioracús ach ruaig arm Béóitiach é agus maraíodh go leor Aithneach, léim cuid acu anuas ón aill. Mhol Déamastainéas anois gur cheart d'fhórsa na Sicile filleadh abhaile agus díriú ar Ataic a chosaint. Cuireadh ina luí ar Nicias é seo a dhéanamh sa deireadh, ach le héiclips na gealaí d'athraigh sé a intinn agus d'fhan siad ann. Ina dhiaidh sin rinne ginearál na Spartach, Gylippus, ionsaí a raibh an-rath air. In éineacht le muintir Shioracús, chuir siad bac ar na hAithnigh taobh istigh den chalafort. Bhí cath cabhlaigh deireanach ann. Ba é Déamastainéas ceannasaí na hAithne i dteannta le beirt eile. Sháraigh an namhaid longa na hAithne, a bhí teoranta agus leochaileach, nó thug an namhaid

orthu moill a chur ar an éalú ar thalamh. Faoi stiúir Dhéamastainéas, bhí thart ar 6,000 díobh scartha ó Nicias agus ionsaíodh iad agus cuireadh iallach orthu géilleadh. Gabhadh trúpaí Nicias agus maraíodh iad den chuid is mó. Coinníodh 7,000 príosúnach Aithneacha san iomlán sna cairéil chloiche ag Sioracús. Cuireadh Déamastainéas agus Nicias chun báis (i gcoinne toil Gylippus).

Cuntas comhleanúnach (12, 12, 11.)

(35 mharc)

(b) Féadfaidh iarrthóirí argóint a dhéanamh ar cheachtar bealach anseo. I measc na bpointí i bhfabhar bheadh a ról ag Pulas áit ar chomhcheangail sé géire agus fonn air ionsaí a dhéanamh ar áit a d'aithin sé mar shuíomh tábhachtach i gceart. Chinntigh a smaointeoireacht thapa gur tháinig cabhlach na hAithne in am chun cabhrú leo na Spartaigh a ruaigeadh agus bhain a straitéis chliste an chuid is mó dá acmhainní an-teoranta sular tháinig an cabhlach a thug deis do na hAithnigh na Spartaigh a bhí níos mó ná iad a choinneáil amach. Is léir go raibh sé an-inspioráideach i rath a líon beag trúpaí an uair seo. D'éirigh go hiontach lena ionsaí grinn ar Sfaictéiria agus thug sé gearáil mhór do na hAithnigh sna blianta beaga amach romhainn sa chogadh. Sa tSicil, den chuid is mó is cosúil go raibh a chomhairle láidir. Chonaic sé nach raibh mórán todhchaí sa turas agus rinne sé iarracht a chur ina luí ar Nicias imeacht. D'éirigh leis balla Shioracús a shárú in ionsaí uafásach oíche.

Ina aghaidh: Níor éirigh chomh maith sin leis ag Delium, ach tá sé dochreidte an féidir an milleán iomlán a chur air. Bhí oirbheartaíocht níos fearr Pagondas agus an gléas caith lasair a d'úsáid an namhaid cinntitheach. Sa tSicil, cé go ndearna sé iarracht a chur ina luí ar Nicias imeacht, níor éirigh leis. Buaileadh é san ionsaí oíche ag Epipolae agus faoi dheireadh ina iarracht éalú ó Syracuse agus cuireadh chun báis é ansin.

I measc a chuid cáilíochtaí mar cheannaire tá dána agus dána (ag teorannú uaireanta ar meargántacht), samhlaíocht iontach, misneach pearsanta agus an cumas daoine eile a spreagadh.

Dhá phointe fhorbartha. (8, 7.)

(15 mharc)

(iii)

(a) In 416 R.Ch. threoraigh na hAithnigh turas go Melos, coilíneacht Spartan. Bhí 38 long ag na hAithnigh le 1,200 hoiplíteach, 300 boghdóir agus 20 boghdóir suite agus thart ar 1,500 hoiplíteach ghaolmhara. Chuir siad ionadaithe chuig an gcomhlacht rialaithe chun a chur ina luí ar na Melians géilleadh. Molann siad go bhfuil focail mhín gan brí nó bréagach gan phointe, “go ndéanann na daoine láidre an chumhacht atá acu a dhéanamh agus go nglacann an lag leis an méid a chaithfidh siad glacadh leis.” Dúirt siad, táimid anseo ar mhaithe lenár n-impireacht féin agus ba mhaith linn scrios do chathrach a spáráil duit, mar sin trí ghéilleadh shábháilfeá tú féin ó thubaiste. Dá mbeimis róchairdiúil leat, is é sin le muid féin a thaispeáint dár n-ábhar mar dhaoine lag, ní féidir linn é sin a íoc. Rialaímid an fharraige agus toisc gur oileán tú, caithfidh tú a rialú chun ár n-impireacht a dhaingniú. Má tá tú ciallmhar, feicfidh tú nach féidir leat an

bua a fháil agus mar sin ba chóir duit géilleadh. “Is tráchtearra daor é an dóchas”. Ina áit sin, bí praiticiúil agus ná cuir do dhóchas i dtuairimí doiléire. Tá sé chomh dóchúil go mbeidh na déithe ar ár dtaobhsa agus go mbeidh siad ar do thaobhsa. Tá sé nádúrtha gach rud is féidir a rialú, nílimid ach ag gníomhú de réir an dlí nádúrtha. Ná samhlaigh go dtiocfaidh Sparta chun cabhrú leat, is amaideach é sin. Ní bhíonn claonadh acu an rud ceart a dhéanamh mura n-oireann sé dóibh. Féach ar na seansanna atá agat maireachtáil inár gcoinne. Tá an taifead atá againn i léigear den scoth, is féidir go dtiocfadh scrios ar chiall amaideach onóra. Is maith an smaoineamh é i gcónaí do dhaoine uachtaracha a chóireáil le hiarchur.

Trí phointe (7, 7, 6.)

(20 marc)

(b) Deir na Méileasaigh: Is é an t-idirphlé seo ceann nach féidir linn a bhuachan mar gheall ar do bhagairt ionsaí a dhéanamh le fórsa ollmhór. Ní féidir linn a roghnú ach idir géilleadh agus ionsaí. Ba chóir do gach fear gníomhú le ceartas agus le cothroime, bheifeá ag iarraidh sin é dá dtitfeá. Conas is féidir leis a bheith maith dúinn bheith inár sclábhaithe agus tusa bheith ina máistrí? Nárbh fhéidir linn fanacht neodrach? Níl aon bhaint againn leat, ní duine de do choilíneachtaí muid. Cinnte go mbeidh stáit neodracha eile ina naimhde duit nuair a fheiceann siad an chaoi a bhfuil tú ag caitheamh linn? Nach neartóidh sé seo do naimhde? Cinnte is é an t-aon rud onórach atá le déanamh againn ná an sclábhaíocht a dhiúltú. Uaireanta ní bhíonn toradh an chogaidh chomh intuartha, d’fhéadfaí go n-athróidh an t-ád, ar a laghad má sheasann muid go daingean, beidh dóchas againn fós. Tá muinín againn as dea-thoil na ndéithe toisc go seasaimid ar son an rud atá ceart. Is iad na Spartaigh ár ngaolta agus tá siad ar ár dtaobhsa, cabhróidh siad linn. Beidh sé chun leasa dóibh. Mura dtiocfaidh siad iad féin, d’fhéadfadh siad daoine eile a chuir. Chuireamar ár ndóchas iontu agus sna déithe. Tá an tsaoirse againn le 700 bliain agus ní thabharfaimid ar láimh í anois.

Trí phointe (7, 7, 6.)

(20 marc)

(c) Féadfaidh iarrthóirí argóint a dhéanamh ar **cheachtar** acu a leanas, is é sin nach bhfuil argóintí na hAithne an-uasal, ach i dtéarmaí “realpolitik” go bhfuil siad bailí go leor agus i ndáiríre, an-ionraic, mura trócaireach iad, nó gurb iad argóintí na hAithne argóintí an bhulaí a shíleann go bhfuil an ceart leis an neart agus gan aon mhoráltacht acu ar chor ar bith. Tá ceachtar den dá dhearcadh ceart, fad is a thugtar cúis.

Imprisean. (ex. 10.)

(10 marc)

(iv)

(a) Faoi am seo, bhí comhaontú ann idir na Spartaigh agus rí na Peirse cur i gcoinne na hAithne. Bhí Alcibiades ag lorg bealach le meabhrú don Aithin agus chonaic sé gurb é an cairdeas le Tissaphernes an geall ab fhearr a bhí aige. Chuir sé focal chuig an Aithin, dá mbeidís toilteanach oligarchy a rialú in ionad daonlathais, go bhféadfadh sé cabhrú le Tissaphernes a fháil ar a thaobh mar nach n-oibreodh rí na Peirse le hAithne daonlathach. Chonaic teaghlaigh mhóra na hAithne é seo anois mar dheis chun cumhacht a ghabháil. Chinn ceannairí chabhlach

na hAithne ag Samos iarracht a dhéanamh an fhorbairt seo a spreagadh agus an rialtas daonlathach a threascart. Dúradh leis na trúpaí go n-íocfadh rí na Peirse iad a rinne achomharc orthu. D'áitigh Phrynicus gur droch-smaoineamh a bhí anseo agus nach raibh ann ach rosc do Alcibiades cumhacht a ghabháil. Thug sé le fios gur choinnigh an daonlathas na daoine saibhre ina n-áit, ach chiallóidh oligarchy go bhféadfaí gnáthshaoránaigh a mharú gan triail cheart a dhéanamh. Rinne Phrynicus iarracht rabhadh a thabhairt do na Spartaigh faoina raibh ag tarlú chun cabhair a fháil uathu. Ach feall ar Alcibiades, a shéan é anois as a bheith i léig le Sparta. Tháinig ionadaithe chun na hAithne anois ó Samos, chun a chur ina luí ar na daoine glacadh le Alcibiades ar ais agus glacadh leis an rialtas trí oligarchy. Bhí alltacht ann, ach thug Pisander le fios nach raibh aon dóchas acu mura bhfuair siad Tissaphernes, an satrap Peirsis agus an rí mór ar a thaobh. Dúirt sé freisin go bhféadfaí an bunreacht a athrú go héasca níos déanaí. Cuireadh ina luí ar na daoine. Ritheadh dlí ag rá go bhféadfadh uasmhéid de 5,000 a bheith sa rialtas, ach i ndáiríre bheadh sé i bhfad níos lú. Bhí assassinated roinnt opponents de Alcibiades, agus bhí stát ginearálta sceimhlitheoireachta sa chathair. Bhí gach duine amhrasach faoi gach duine eile agus bhí eagla orthu labhairt amach. Ceapadh coiste de 10 chun tograí a dhréachtú. Bhí corp de 400 fear le bheith sa Chomhairle. Ba é seo an smaoineamh a bhí ag Antiphon, polaiteoir seomra cúl an-chliste. Bhí sé thar cionn, ach ní raibh muinín ag na daoine as. Mar sin, fuair líon beag fear réidh leis an daonlathas céad bliain sa chathair. Ghlac 400 fear le seomra na comhairle le sceana agus criú maistíní a chuir pá na comhairle roghnaithe abhaile. Cuireadh cuid acu chun báis, cuid eile ar deoraíocht.

Cuntas comhleanúnach ar na himeachtaí. (12, 12, 11.)

(35 mharc)

(b) Theip ar an Oligarchy mar gheall ar laige inmheánach agus seachtrach. Ón tús, ní raibh na trúpaí ag Samos an-tógtha leis an 400. Níor thacaigh an t-arm leis an Oligarchy agus dúirt siad nach raibh tacaíocht na hAithne de dhíth orthu le ceannas na farraige. Thogh siad Alcibiades anois mar ghinearál, agus chuir sé ina luí orthu gan ionsaí a dhéanamh ar an Aithin. Scaoil an 400 anois. Bhí fearg ar chuid acu nach raibh ann ach 5,000 ainm. Bhí eagla orthu go léir roimh fhilleadh Alcibiades. Ionsaí ar Euboea ba chúis le héirí amach ansin agus scaoll iomlán san Aithin. Ní raibh aon chabhlach ag Piraeus anois chun é a chosaint. Theip ar iarrachtaí ar son na síochána. Idir an dá linn d'fhás an freasúra ina neart. Chuir an Tionól Comhairle de 400 i dtaisce agus mheabhraigh sé Alcibiades. Tugadh cumhacht don 5,000. Theith go leor de cheannairí na oligarchy, bailíodh daoine eile, cuireadh ar a dtrial iad agus cuireadh chun báis iad. I measc na bpríomhfachtóirí anseo tá: an easpa tacaíochta ón gcabhlach ag Samos; leitheadúlacht an amhrais agus na fealltóireachta laistigh den chathair; teip an 400 gníomhú go cinntitheach mar cheann agus an éirí amach agus an ruaig ar Euboea is cúis le scaoll.

Dhá phointe. (8, 7.)

(15 mharc)

Topaic 2. Alastar Mór.

(i)

(a) Ba chóir go n-áireofaí sa fhreagra Oilimpias mar an phríomh-bhean ina shaol: an caidreamh a bhí aige léi nuair a bhí sé óg agus an chaoi ar thaobhaigh sé léi san aragal le Pilib; an rud a dúirt sé le hAntapataer nárbh fhiú 10,000 dá litreacha oiread is ceann amháin dá dheora; a ghearán léi níos déanaí i litir faoin gcaoi a raibh sí ag gearradh praghas rómhór ar na naoi mí ina broinn. I measc na rudaí eile a d'fhéadfadh a bheith ann (dhá nó trí cinn díobh seo a leanas) bheadh Ádá ó Chairia, (a mháthair "uchtála") ar cosúil go raibh sé ag éirí go maith leis, ach a d'éirigh ró-shásta leis mar gheall ar í a bheathú an iomarca agus an fheall os a chionn; na mná de theaghlach Dháirias ar chaith sé go cúirtéiseach agus le meas mór orthu agus a d'áitigh ar a suaimhneas tar éis Chath Iseas, anseo freisin d'fhéadfadh iarrthóirí a fhoighne a lua le máthair Dháirias a rinne magadh faoi Hephaestion dó; Barsine, a mháistreás agus a rúnchara; Thais, a thug dúshlán dó pálás Dháirias a thóirse (scéal Phlútarc faoi Pheirseapoil a bheith dóite); Iníon Dháirias a phós sé; Roxane - máthair a linbh; an bhean Shiriach ar ghlac sé a comhairle, rud a sheachain plean chun é a mharú. D'fhéadfaí an teagmháil a bhí aige leis an bPitia a áireamh freisin. Timocleia ag an Téibh gus an chóireáil thrócaireach a rinne Alastar uirthi féin agus ar a leanaí cé gur throid a deartháir ina choinne ag Cath Chaeronea.

Plé, 16; Forbairt, 16; Meastóireacht iomlán, 8.

(40 marc)

(b) Is léir gur ceist shuibiachtúil í seo. Féadfaidh iarrthóirí a bheith an-tógtha, nó a mhalairt faoi gcaoi a chaith sé leis na mná. Tá ceachtar seasamh go breá. Tá sé riachtanach go dtacódh siad lena dtuairim le tagairtí ar leith don téacs.

Dhá phointe. (5, 5.)

(10 marc)

(ii)

(a) Ní mór cur síos a dhéanamh ar roinnt gnéithe den oirthearachas. Ina measc sin tá glacadh páirteach le gúna Peirsis; a uaisle Peirsis a áireamh ina chiorcal istigh agus a iarracht proskynesis, nós pléasctha na Peirse a thabhairt isteach, i measc na Macadóine. I measc na n-ionchorpruithe bailí eile bheadh a phionóis iomarcacha (m.sh. Bessus); an scála ollmhór agus na póstaí Peirsis iomarcacha ag Susa; só agus compord atá ag méadú i gcónaí agus comhtháthú trúpaí Peirsis i struchtúir ceannais an airm (go háirithe ceapachán an 30,000 epigoni) chun aimhleasa na Macadóine a mhothaigh neamhaird.

Tuairisc ar thrí fhoirm ar a laghad. (12, 12, 11.)

(35 mharc)

(b) Dealraíonn sé go raibh stíl na Peirse tarraingteach do Alastar agus do chuid de na fir a bhí gar dó. Bhí cúirt na Peirse an-só agus sofaisticiúil. Chuir sé seo go leor teannas sa champa. B'fhéidir gur thaitin sé le hAlastar go raibh stíl ríogacht na Peirse i bhfad níos áille agus níos maorga ná stíl ríthe na Macadóine. Chaith sé ceannbhearta rí na Peirse, ach níor chuaigh sé

chomh fada le bríste a chaitheamh. Chlaon na Peirsigh íseal, fiú ag stróiceadh iad féin ar an urlár, os comhair a rí. B'fhéidir gur thaitin sé seo lena ego, agus rinne sé iarracht nár éirigh leis an nós seo a thabhairt isteach i measc a chuid Macadónach. Os a choinne sin, b'fhéidir gur ghlac sé le cuid de na gaistí i stíl na Peirse ach achomharc a dhéanamh ar a chuid ábhar nua agus a bheith níos inghlactha dóibh agus a gcroí a mhaolú. Tugadh le fios go raibh sé ag iarraidh cineál comhleá idir na codanna thoir agus thiar dá impireacht.

Dhá phointe fhorbartha. (8, 7.)

(15 mharc)

(iii)

(a) Ba chóir d'iarrthóirí cur síos a dhéanamh ar shuíomh an champa; na pluideanna a úsáidtear chun Póras a choinneáil ag buille faoi thuairim agus ag dúiseacht san oíche; báid a thabhairt ón londúis; scoilt an t-arm ina thrí cinn; suíomh an phointe trasnaithe, ceann tíre coillteach mór, Craterus ar ais ag an gcampa le go leor den marcra; Meleager ag an bpointe leath bealaigh; Alastar agus na trúpaí pioctha ag trasnú na habhann; aimsir; an botún faoi na hoileáin. Teacht belated mac Póras le arm beag agus a mhainneachtain dul i ngleic le hAlastar agus é ag teacht i dtír ar bhruach na habhann.

Cuntas comhleanúnach ar an gcaoi ar cuireadh an crosaire i gcrích. (5, 5, 5.)

(15 mharc)

(b) Chomh luath agus a thrasnaigh siad agus thaistil siad go dtí an catha ina raibh Póras tar éis a chuid trúpaí a rith, (lena n-áirítear 4,000 marcach, 300 carbad agus 200 eilifint), tar éis scliúchais inar briseadh trúpaí mac Phóras, chuir Alastar moill ar dtús, chun ligean dá fhir faigh a n-anáil ar ais. Chinn sé gan dul i gcoinne an ionaid inar cuireadh na heilifintí ag eatraimh feadh líne Porus. Chomhaireamh sé ar a marcra uachtarach agus dhírigh sé a ionsaí ar an eite chlé de líne Porus. Nuair a thosaigh na boghdóirí gléasta ag tine, rinne sé ionsaí le haon aonad marcra agus sheol sé Coenus agus Demetrius anonn go dtí an eite chlé le teacht timpeall an chúil agus ionsaí a dhéanamh ar sciathán clé Porus ón gcúl. Ní raibh an phalanx coisithe ach tar éis an mhuirir marcra. Faoin am seo, caitheadh mearbhall ar chéimeanna na nIndiach agus chuir go leor acu ar ais i measc a n-eilifintí féin a mharaigh an oiread dá taobh féin agus a bhí ag an namhaid. Le linn an chatha, ag comhartha, tháinig fórsaí Craterus ó áiteanna trasna na habhann agus chuaigh siad isteach san ionsaí. Chaill Porus thart ar 20,000 coisithe chomh maith le beirt dá mhac. Mar aon le cuntas díreach ar an gcath, ba cheart don iarrthóir anailís a dhéanamh ar na príomhfachtóirí a lig d'arm Alastar a bhuachan: a thrasnú abhann gan choinne; a chuid den marcach a choinneáil siar go dtí gur déileáladh leis na heilifintí; a imscaradh cliste ar an teagmhasach faoi Coenus (straitéis thar cionn), d'fhonn an cath a bhuachan ag pointe cinntitheach. B'fhéidir gur chuir easnaimh Phóras le bua Alastair.

Cuntas comhleanúnach ar an gcath. (9, 8, 8.)

(25 marc)

(c) Taispeánann an chóireáil a rinne Alastar ar Phóras a thaobh uasal dúinn. Cé gur buaileadh Porus go tréan, chaith sé leis le dínit agus le meas. In ionad é a náiriú, chuaigh a mhisneach agus a stuamacht i bhfeidhm air agus lig dó fanacht i gceannas ar chríoch leathnaithe. Feicimid

go bhféadfadh sé a bheith an-ghreannmhar i mbua agus gan ligean do chogadh seasamh ar bhealach a mheasúnaithe ar chéile comhraic.

Dhá phointe. (5, 5.)

(10 marc)

(iv)

Is é an dáta tosaigh anseo bliain Chath Gaugamela. Is dócha go mbeidh sé níos éasca d'iarthóirí aontú leis an ráiteas seo, cé go bhfuil sé go maith má roghnaíonn siad an argóint chodarsnach a dhéanamh. Mar gheall ar a mheath, d'fhéadfadh go n-áireofaí san fhianaise rogha díobh seo a leanas: a chóireáil bharbarach ar Bessus; an chaoi ar chaith sé le Philotas agus Parmenio: bás Callisthenes mar gheall ar an iarracht proskynesis a thabhairt isteach; an t-ól méadaithe atá aige mar a luaigh Hermolaus sular cuireadh chun báis é tar éis Plota na Leathanaigh; a shraith ólta le Cleitus áit ar mharaigh sé duine de na comrádaithe ba ghaire dó; a stuacacht ag an Hyphasis nuair a bhí na fir ag iarraidh dul abhaile; a chleas craiceáilte ag Léigear Mallian áit ar gortaíodh go dona é; an droch-smaoineamh a bhí aige an Fhásach Gedrosian a thrasnú nuair a dúradh leis cé chomh contúirteach agus a bhí sé; a chóisir iomarcach ag Carmania agus an bhainis ollmhór ag Susa i stíl na Peirse; an chóireáil a rinne sé ar Abulites nár éirigh leo bia a fháil dá chapaill (rith sé a mhac tríd le liús); eagla a chuid fear nuair a iarradh orthu a n-ainmneacha a thabhairt isteach le haghaidh aisíoc fiach; a imoibriú iomarcach ar bhás Hephaestion, lena n-áirítear marú threibh na Cossaeans; a mhí-léamh ar an staid ag Opis nuair a rinne sé iarracht na Macadónaigh a chur abhaile (fiú 13 acu a sheoladh lena gcur chun báis); a thoilteanas méadaitheach éisteacht le líomhaintí feall agus a spleáchas fiáin méadaitheach ar phiseoga agus manaigh, “bhí sé ina sclábhaí ar a chuid eagla”; thar na blianta, is cosúil go raibh ceist mhór faoina chuid ólacháin.

B'fhéidir gur mhaith le hiarthóirí argóint a dhéanamh i gcoinne an ráitis atá dlisteanach chomh fada agus is féidir leo fianaise a sholáthar go raibh locht mór ar charachtar Alastair, ar feadh i bhfad roimh Ghágaiméala, agus go raibh comharthaí meon agus droch-bhreithiúnais léirithe acu níos luaithe ina shlí bheatha. Píosa lárnach fianaise anseo b'fhéidir is ea toghail chathair na Téibhe. D'fhéadfaidís freisin eipeasóid a dhíriú níos déanaí ina thuras ina dtaispeánann sé breithiúnas fóna agus seasmhacht carachtar. D'fhéadfadh go n-áireofaí orthu seo: a chóireáil le Porus; a cheannaireacht éifeachtach leanúnach; a sheasamh ag an Hyphasis; a neamhleor le linn thrasnú Fhásach Gedrosian; fiacha a fhir a íoc; a athmhuintearas lena fhir i ndiaidh Opis; deabhóid leanúnach a chuid fear dó mar a chonacthas é nuair a gortaíodh é ag Léigear Mallian. Mar sin, is féidir a áiteamh nár athraigh a charachtar go suntasach de réir mar a chuaigh am ar aghaidh.

Plé, 20; Forbairt, 20; Meastóireacht iomlán, 10.

(50 marc)

Topaic 3. An Saol agus Cúrsaí Smaointeoireachta i bPoblacht Dhéanach na Róimhe.

(i)

(a) Ba é Comhcheilg Catiline plean Catiline chun na consail a mharú agus an Róimh a ghlacadh ar láimh. Bhí pleananna drámatúla aige chun an ghéarchéim fiachais sa Róimh a réiteach agus chruinnigh sé go leor plebeiains lena thaobh chomh maith le roinnt pátrún míshásta. Fuair Cicero nuacht ó Crassus, fianaise shoiléir ar an gcomhcheilg, a thug sé ansin chuig cruinniú den Seanad. Thug an Seanad an chumhacht do na consail déileáil leis an ábhar mar a chonaic siad oiriúnach. Cháin Cicero Catiline os comhair an tseanaid agus theith sé go Etruria chun dul isteach ina fhórsaí. Spreag sé tacaíocht i gcathracha eile. Tháinig toscairí na Allobroges, treibh mhíshásta, chun na Róimhe anois agus rinne na comhcheilgeoirí teagmháil leo ach chuir gníomhairí feall ar chruinnithe Lentulus leo chun an tSeanad. Gabhadh Lentulus agus na comhcheilgeoirí eile, agus léadh amach a gcuid litreacha ionchúisimh. Fear an-óg fós, labhair Caesar amach i gcoinne phionós an bháis do na comhcheilgeoirí agus chuir ina luí ar go leor. Ach óráid Cato i bhfabhar a fhorghníomhaithe, d'athraigh sé intinn na Seanadóirí agus chuir sé amhras faoi cheangal Caesar leo. Rinne Cicero na ceannairí a chruinniú le chéile agus a mharú. Séanadh Catiline agus threoraigh sé arm beag a ruaigeadh ag Pistoria áit ar throid sé go cróga féin.

Cuntas comhleanúnach ar an gcomhcheilg. (10, 10, 10.)

(30 marc)

(b) Déanann Sallust cur síos ar Catiline mar rud an-bhríomhar, in ann cruatan corpartha dochreidte a sheasamh ó aois an-óg. Léiríonn sé é mar dhuine cumasach ach dímheasúil; meargánta agus cunning; flaithiúil ach go hiomlán mímhacánta. Bhí sé thar a bheith uaillmhianach go céim ollmhór agus éad ar sheilbh daoine eile. Chuir bochtaineacht agus ciontacht isteach air. I measc lucht leanúna Catiline, bunaithe ar an sliocht ábhartha Sallust, bhí coirpigh, féimheach, idlers, agus iad siúd a bhí ag iarraidh cogadh a staid a athrú. Bhí sé lán uaillmhéine. Ar an taobh móide, tugann Plutarch dá aire a mhisneach agus a dhiongbháilteacht troid go dtí an deireadh searbh.

Dhá phointe fhorbartha. (10, 10.)

(20 marc)

(ii)

(a) Ba é Cath Pharsalus sa bhliain 48 R.Ch. an cath cinntitheach idir Caesar agus Poimpéas sa Ghréig. Cheana féin bhí talamh caillte ag Poimpéas mar gheall ar mhainneachtain a bhua ag Dyrrachium a leanúint. Fiú sular thosaigh an cath, chuir Caesar cosc ar Phoimpéas trí theagmhais de marcra a bhogadh chun dul i gcoinne a chuid trúpaí. Rud ríthábhachtach, chinn Poimpéas a ordú dá fhir gan luchtaithe ar aghaidh ach seasamh go fóill agus airleacan an namhaid a fháil. Ar dtús, bhí an cath réidh agus cothrom ach bhí Poimpéas mall ag úsáid a mharcra chun taobh clé Chaesar a thimpeallú. Ba ansin a chaith Caesar a chohóirt cúltaca de

3,000 fear ag marcra an namhaid. Dhírigh an coisithe seo a ngialla ar aghaidheanna na marcach a chuaigh i scaoll agus a theith, agus iad ag easpa taithí. Ansin chas fir Chaesair isteach ar choisithe Poimpéas, agus d'ionsaigh a dheichiú léigiún ón tosaigh. Chonaic Poimpéas a raibh ag tarlú, d'fhág sé an cath go gruama, ag tréigean a chuid fear chun a gcinniúna.

Cuntas comhleanúnach ar an gcath. (12, 12, 11.)

(35 mharc)

(b) Is dóigh go mbeidh droch-thuairim ag iarrthóirí faoi cheannaireacht Poimpéas anseo. Péinteálann Plútarc pictiúr d'fhórsa poblachtánach atá as comhar go maith agus Poimpéas ina staic dímheasa agus áiféise, cheana féin ar an gcos chúl i ndiaidh Dyrrachium, agus cuireadh iachall air dul chun troda a bheag nó a mhór. Ar an lá, is dócha go raibh sé mícheart (a) an oiread sin muiníne a chur i marcra gan taithí agus (b) a ordú dá líne gan dul ar aghaidh ag rith. Níos measa ar fad, thréig sé a chuid fear agus d'fhág sé iad chun a gcinniúint. Bhí a cheannaireacht lag agus easpa ciontú ann.

Marc imprisean. (15)

(15 mharc)

(iii)

(a) Tá go leor ábhar i Plutarch chun tacú leis an dearcadh seo ar Publius Clodius. Bhí an-tóir air ach fiáin. Bhí ráflaí ann faoi chleamhnas sinsearach lena dheirfiúr. Ba mhórpháirtí páirtí é agus bhí a ainm nasctha le go leor mná a lae. Ba é an escapade ba cháiliúla a bhí aige ná nuair a bhí caidreamh aige le Pompeiia, bean chéile Caesar agus é ag praetor. Ghléas sé mar fhliúit baineann agus shleamhnaigh sé isteach chuig féile Bona Dea sa teach agus cuireadh cosc ar gach fear ón áitreabh. Fuair seirbhíseach de chuid mháthair Caesar é seo amach agus bhí scannal ollmhór ann. Ní scannal sóisialta amháin a bhí anseo, ach ceann reiligiúnach freisin mar bhí rialacha naofa na féile briste aige. Mar sin féin, bhí an tóir a bhí air sa chaoi gur dhiúltaigh Caesar, agus é seo á aithint, fianaise a thabhairt ina choinne sa chúirt. Chuaigh sé i mbun feachtais go fóchmhar i gcoinne Phoimpéas agus bhí gráin aige ar Cicearó, á chiapadh go leanúnach, agus d'éirigh leis sa deireadh é a dhíbirt agus a theach a scriosadh. Fuair sé bás sa deireadh i luíochán polaiteoir iomaíocha darb ainm Milo. Tríd is tríd, ba charachtar fiáin, fealltach é agus is cosúil nach raibh aon teorainneacha morálta ann.

Trí phíosa fianaise. (10, 10, 10.)

(30 marc)

b) Caitheann gairme Clodius solas ar na gnéithe níos dorcha de pholaitíocht na Róimhe ag an am. Cé, go teoiriciúil, go raibh na hinstitiúidí agus na dlíthe poblachtach fós i bhfeidhm, is léir óna shlí bheatha go bhféadfadh déimeagrafaíocht ómra, gan dlí, cumhacht ollmhór a bhaint amach ag baint úsáide as beartaíocht an-amhrasach. Chiallaigh an tóir a bhí aige i measc na bpleibeach Rómhánach go bhféadfadh sé leanúint leis an imeaglú agus cóireáil bhithiúnta ar a naimhde (Poimpéas agus Cicero) agus fiú scannal poiblí (eipeasóid Bona Dea). Nochtann eagla Caesar fianaise a thabhairt ina choinne sa chúirt bagairt ón slógadh, riamh i bhfad ón dromchla. Mar sin, d'fhéadfaí cur síos ar pholaitíocht na Róimhe sa tréimhse seo mar a bheadh cosúil le

cogaíocht gang nó rialú cineál mafia ar an stát. Ba cheart creidiúint a thabhairt do líníocht atá cosúil le gnéithe de pholaitíocht an lae inniu.

Dhá phointe. (10, 10.)

(20 marc)

(iv)

Taispeánann dánta Catullus gur fear le mothúcháin an-láidir é. Mothaíonn sé cineálacha éagsúla grá go han-dian agus tá caidreamh daonna an-tábhachtach dó. Is fear é a ghlacann grá agus cairdeas go han-dáiríre agus atá an-oscailte maidir lena mhothúcháin a chur in iúl.

Is cara dílis é Catullus agus tá sé an-oscailte agus léiritheach ina ghrá dá chairde. Tá sé seo le feiceáil ina chuid dánta *Evening With Licinius* agus *Consolation*. Tá sé dílis agus flaithiúil ag moladh a chairde, go háirithe in *To Cicero*. Tá sé fírinneach ina chomhbhrón. Tá a nádúr an-spontáineach, agus is dócha gur chompánach maith a bhí ann le tuiscint ghrinn mar a fheictear in *Evening with Licinius*, a raibh meas ag a chairde air. Tagann sé trasna mar fhear cineálta dílis.

Dealraíonn sé go raibh dlúthbhaint ar leith aige lena dheartháir agus is léir sa ghrá atá aige dó sa dán *At a Brother's Grave*. Tá sé in ann ionbhá domhain a dhéanamh atá soiléir ina léiriú comhbhróin ar chaillteanas, mar atá in *Consolation*, *The Same* agus *At a Brother's Grave*). Tá a dhán lena dheartháir marbh an-chorraitheach agus nochtann sé fear a bhfuil dlúthbhaint agus comhbhá aige.

Maidir le grá rómánsúil, léiríonn Catullus gur fear le mothúcháin an-dian é. Nuair is breá leis, is leis an rud ar fad é mar a nochtann dánta Lesbia. Tá a chuid mothúchán an-chumhachtach agus is duine é lena mbaineann an t-iomlán nó dada. Tá sé paiseanta mar leannán agus mar fhuath agus, go deimhin, luíonn sé ó mhothúchán amháin go mothúchán eile. Is cosúil gur ghlac Lesbia leis go hiomlán agus beagnach go mbaineann sé úsáid na céadfaí as. Ní gnáth-leannán é seo ach duine nach féidir smaoineamh ar rud ar bith ach a máistreás. In *Sonos*, tá sé ceangailte le teanga agus beagnach i ndomhan aislingeach agus é ag amharc ar a chailín. Is ionann *Paidir* agus dán a bhaineann le fear atá ag iarraidh go mór go n-éireoidh leis teacht amach ó chaidreamh grámhar gan dochar nuair a chaitear ar ais ina aghaidh é. Díreach mar a thug sé gach rud i ngrá, tá sé i mbaol anois gach rud a chailleadh. Is leannán an-paiseanta é Catullus, mothaíonn sé rudaí go géar agus go minic ar bhealach contrártha, agus mar sin mothaíonn sé pléisiúr agus pian ina chuid dánta do Lesbia. Tá sé an-ionraic agus díreach ina chuid tuairiscí ar mhothúchán.

Plé, 20; Forbairt, 20; Meastóireacht iomlán, 10.

(50 marc)

Topaic 4. Na Staraithe Rómhánacha.

(i)

(a) Nuair a chuala Octáivian, garmhac agus mac uchtaithe lúil Caesar faoi fheallmharú lúil Caesar agus gur dearbhaíodh gur oidhre é, chuaigh sé chun na Róimhe chun a oidhreacht a éileamh i gcoinne chomhairle a mháthar agus a leas-athar. Ar dtús, d'éirigh sé féin agus Antony go dona agus throid siad i gcoinne a chéile (áit a raibh Octáivian an-cróga), ach socraíodh sos cogaidh eatarthu, agus bhunaigh siad an Dara Triúracht le Lepidus. Le chéile, bhuaigh siad ar fheallmharfóirí lúil Caesar ag Filipe. Dealraíonn sé gur ghníomhaigh sé go brúidiúil i dtreo na ndaoine a chuaigh i ndiaidh an chogaidh seo. Chaith sé go cruálach freisin le marthanóirí léigear ag Perusia. Bhuail sé Sextus Pompeius i gcogadh na Sicile agus ansin chuir sé cosc ar Lepidus agus choigistiú a eastáit. Dar le Tacitus “bhuaigh sé ar na saighdiúirí le bronntanais, an daonra le arbhar saor, agus gach fear a raibh milseáin na repose aige”, agus mar sin d'fhás sé níos mó de réir a chéile. Faoin am seo, bhí Antony san oirthear agus bhí caidreamh tosaithe aige le Cleopatra. Bhuail Octáivian iad i gcath cabhlaigh Aictiam in 31 R.Ch. agus bhí sé anois ina rialóir aonair ar an Róimh.

Plé, 14; Forbairt, 14; Meastóireacht iomlán, 7.

(35 mharc)

(b) I measc na gcáilíochtaí a léiríonn Octáivian/Ágastas tá muinín agus dearbhú iontach do dhuine chomh hóg. Thaispeáin sé urlár taidhleoireachta nuair a bhí gá leis in éineacht le diongbháilteacht go n-éireodh leis. Bhí sé de chumas aige daoine a ionramháil agus iad a imirt i gcoinne a chéile agus nocht sé éifeachtúlacht brúidiúil maidir lena naimhde a dhiúscairt. Bhí feasacht aige cathain ba chóir dul ar stailc agus cathain a choinneodh sé siar agus tuiscint ar conas na daoine a bhuachan chun a thaobh. Ba chóir d'iarrthóirí dhá nó trí cinn díobh seo a roghnú agus samplaí a úsáid ón téacs chun iad a léiriú.

Mínítear dhá cháilíocht. (8, 7.)

(15 mharc)

(ii)

(a) Bhí Tibir sean agus tuirseach dá fhreagrachtaí. D'oibrigh Séánas a bhí an-uaimhianach riamh go crua ag cur ina luí air imeacht. Bhí an Róimh agus a heilimintí naimhdeach go léir, a teannas agus a contúirtí éirithe dosháraithe dó. Bhí sé níos frithshóisialta agus níos ciúine fós de réir mar a chuaigh an t-am thart. Rud a rinne sé roimhe seo ab ea an Róimh a fhágáil (nuair a chaith sé blianta fada ar Ródas).

Dhá chúis le tacaíocht. (10, 10.)

(20 marc)

(b) Thug imeacht Thibir i bhfad níos mó saoirse do Shéánas oibriú i dtreo na cumhachta uachtaraí. Cé gur lean Tibir ag gníomhú mar cheann stáit, rinne a neamhláithreacht bhuan riail nach raibh chomh éifeachtach. Ba le linn na tréimhse seo a fuair bás cuid de leanaí Agrippina.

Dhá tionchar mínithe. (8, 7.)

(15 mharc)

(c) Léiríonn cuntas Suetonius go raibh Tibir ag gabháil do na gníomhartha is trua agus is gránna ar oileán Capri. Deir sé gur lig Tiberius do ghnóthaí stáit sleamhnú. Chuaigh sé i mbun orgáin rúnda, paisin ghránna agus smaointe díomhaoín mhaslacha. Bhí a chuid lusts coiriúil, agus bhí cónaí air mar theachta oirthearach, ag ól agus ag féasta go iomarcach. Bhí leanaí saora mar íospartaigh a lúcháire mar bhí an neamhchiontacht agus an óige an-spéisiúil dó. Chuir sclábhaithe a chuid íospartach ar fáil agus fiú iad a fhuadach agus cheap sé bíseanna nua. Bhí seomraí aige le híomhánna mígheanasacha agus lámhleabhair mhígheanasacha. Bhí buachaillí agus cailíní gléasta aige mar pannaí agus nimfeach timpeall a thailte i bhfochlaí an drabhláis. Chuir sé neamhchiontacht agus óige i láthair. D'úsáid sé fiú leanaí beaga chun pléisiúr a thabhairt dó, uaireanta agus é ag snámh. D'éignigh sé beirt bhuachaillí agus nuair a rinne siad agóid, bhí a chosa briste. D'éist sé le go leor líomhaintí bréagacha a tháinig ó Shéanas sa Róimh agus gearradh pionós ar go leor daoine as a ordú. Ba chóir d'iarrthóirí trácht a dhéanamh seachas iad a athchomhaireamh, agus b'fhéidir breithiúnas a thabhairt ar cé chomh dóchúil is atá na líomhaintí a bheith fíor.

Dhá thrácht dearbhaithe ar a shlí mhaireachtála. (8, 7.)

(15 mharc)

(iii)

(a) Is minic a fheictear go bhfuil na himthosca inar tháinig Cláidias ina Impire ar an Róimh greannmhar agus áiféiseach. Bhí Ágastas coinnithe ag Cláidias ón gcúirt impiriúil. Chuir sé é féin faoi staidéar agus níor ghlac go leor daoine leis mar gheall ar a mhíchumas coirp agus toisc gur measadh go raibh sé “lag-intinn”. Is é an scéal ná go raibh sé i bhfolach taobh thiar de imbhalla agus chonaic saighdiúir coitianta é a tharraing amach é agus a thug chuig na saighdiúirí eile é nach raibh a fhios aige cad ba cheart a dhéanamh. Thug siad go dtí a champa é i mbruscar, ag crith. Faoin am seo bhí smacht ag an gconsal agus ag an Seanad ar an bhFóram agus ar an gCaipiteal. Ach chuaigh na daoine timpeall ar Theach an tSeanaid agus ghlaoigh siad ar Chláidias agus d'easaontaigh an Seanad faoi rud ba cheart tarlú. Chruinnigh sé na saighdiúirí agus thairg 1500 seastán an ceann dóibh as a dtacaíocht agus d'aontaigh siad. Ba é an chéad duine den iliomad impirí a cheannaigh tacaíocht an airm.

Dhá phointe (10, 10.)

(20 marc)

(b) An raibh a riail go maith don Róimh agus don impireacht? Ní mór d'iarrthóirí teistiméireachtaí maithe a sholáthar do cheachtar argóint. Mar shampla, b'fhéidir go luafaidís a choncas ar an mBreatain, a chuid saothar poiblí lena n-áirítear uiscríanta nua a thógáil don Róimh agus cuan nua ag Ostia. Draenáil sé an Loch Fucine. D'eagraigh sé árachas allmhaireoirí gráin i gcoinne caillteanais agus léirigh sé spéis i ngnóthaí na gcúigí (go háirithe an chíreid idir Gréagaigh agus Giúdaigh agus leathnaigh sé saoránacht go codanna de Ghaol. Bhí sé cruálach, faiteach agus amhrasach agus bhí tionchar ró-mhór ag mná céile agus saortha air. Chuir sé 35 seanadóir agus 300 ridire chun báis.

Trí phointe fhorbartha. (12, 12, 11.)

(35 mharc)

(iv)

Is dócha go ndéanfar conspóid faoi éileamh Thibir mar gheall ar a chlaonadh i gcoinne Thibir atá an-soiléir. Tugann sé cuntas an-mhionsonraithe agus soiléir ar imeachtaí i gcoitinne, ach is léir nach dtaitníonn sé le Tibir. Níl sé cineálta go háirithe le hÁgastas ach an oiread sa mhéid go dtugann sé i bhfad níos mó ama do chuntais a spídeoirí ná orthu siúd a bhfuil meas acu air tar éis a bháis. Ach tá an fíor-vitrial curtha in áirithe do Thibir a bhfuil grá aige dó go paiteanta. Fiú sa chuid is luaithe de réimeas Thibir, nuair a dhéanann sé rudaí maithe, ní thugann Tacitus ach na cúiseanna is measa dó. Nuair a dhéanann sé rud éigin go maith, ní bhíonn ann ach fimíneacht agus feallacht, de réir Tacitus. Admhaíonn sé go ndearnadh rudaí maithe, ach ní cheadaíonn sé riamh go raibh cúiseanna Tacitus maith, cruálach agus mímhóralta amháin. Dar le Tacitus, bhí flaithiúlacht Tibir maslach agus má rinne sé gníomhais maithe, bhí sé ar na cúiseanna míchearta. Gan a bheith an-sonrach ar na fíricí, péinteálann sé pictiúr de theachtaire fí, sotalach agus meánach. Gan tacaíocht iomlán a thabhairt dó, tugann sé le tuiscint gurbh é Tibir ba chúis le bás Ghearmánacas, agus tá codarsnacht an-spéisiúil sa teanga a úsáideann Tacitus agus é ag cur síos ar Ghearmánacas (bíonn an béal bán ann i gcónaí). Tugann sé le tuiscint fiú go raibh Tibir freagrach as fothrach poiblí. Léiríonn a ghníomhartha i gcoinne Shéanas agus a chairde é mar namhaid na cathrach féin. Is cosúil nach dtaitníonn an teanga a úsáideann sé agus é ag cur síos ar Thibir agus dá bhrí sin, ní mhaíonn a éileamh go bhfuil sé neamhchlaonta agus gan fearg, cé go ndéantar é le dáiríreacht, b'fhéidir.

Plé, 20; Forbairt, 20; Meastóireacht iomlán, 10.

(50 marc)

Topaic 5. An Drámaíocht Ghréagach.

(i)

(a) Tá an lucht leanúna (Curfá) ag cur brú ar Phroiméitéas chun a mhíniú cén fáth go bhfuil Séas á phionósú chomh brúidiúil sin. Tógann sé tamall air faoi dheireadh ábhar an ábhair a bhaint amach, is é sin gur ghoid sé tine as carbad Helios, d'fhonn é a thabhairt do dhaoine. Bhí sé sin i gcoinne ordaithe sainráite Shéas toisc gur le déithe amháin an tine. Tugann Proiméitéas údar leis sin trína mhíniú gurb ionann an tine “acmhainn mhór” daoine. Gan é gheobhadh siad bás fuar, ní fhéadfaidís bia a chócaráil agus ní fhéadfaidís rud ar bith a dhéanamh as miotal. Maidir le Proiméitéas is é daoine a chruthaigh é, agus mhúin sé dóibh gach a bhfuil ar eolas acu, dá bhrí sin is fiú iad a shábháil. Cuireann sé stór mór ar dhílseacht do chairde duine agus dó, is léir gur spreagadh tiomána é agus é ag dul i gcoinne Shéas. Gan tine, bhí droch-chríoch i ndán don chine daonna agus mar sin, i gcás Phroiméitéas, is léir go gcaithfí iad a sholáthar.

D'fhorbair trí dhearcadh ar a laghad. (9, 8, 8.)

(25 mharc)

(b) Is é dearcadh na n-imirceach eile go léir, iad siúd atá ina gcairde ag Proiméitéas chomh maith lena naimhde, gur ábhar iontais é gur thug sé tine don duine “nach bhfuil sa saol ach lá”.

Maidir le Séas, is coir easumhlaíochta é nach mór a phionósú go brúidiúil mar bhí beartaithe aige cheana féin an cine daonna a dhíothú agus bhí Proiméitéas sáraithe aige. Tá an neart ag teacht go hiomlán leis an dearcadh seo toisc go nglacann sé leis gan amhras go gcaithfidh Séas a bheith ceart. Tá Hermes den tuairim freisin gur gealtacht é páirt na ndaoine inchaite a ghlacadh i gcoinne neart Shéas. Síleann fiú Oceanus agus Héafaestas, a bhfuil an-chomhbhrón acu le staid Phroiméitéas go raibh sé dúr é seo a dhéanamh. Chun iad, ciallaíonn nádúr neamhshiméadrach daoine go bhfuil sé áiféiseach gur chóir go mbeadh tine acu. Deir an curfá, a dhearbhaíonn go hoscailte a gcairdeas le Proiméitéas freisin go raibh sé mícheart.

Trí phointe fhorbartha. (9, 8, 8.)

(25 mharc)

(ii)

Is dócha go n-aontóidh iarrthóirí leis an ráiteas seo a mbeadh sé an-deacair argóint ina choinne. Ba chóir d'iarrthóirí déileáil leis an dá chuid den ráiteas, i.e. an greann sa dráma agus a thromchúisí atá sé. Tá Frogs greannmhar ar go leor bealaí follasacha a bhfuil sé furasta cur síos a dhéanamh orthu agus samplaí a thabhairt, ach i dtéarmaí a thromchúisí atá sé, chaithfeadh iarrthóirí tagairt do Chogadh Pheilipínéis a bhí ag teacht go céim rithábachtach agus Coup na nOlagarcach ar theip air a chur san áireamh, nó tá an dá ní sin le sonrú go mór sa dráma. Déileáiltear leis an gceist an ceart síocháin a lorg nó nach ceart agus an cheist maidir le cearta saoránach a athbhunú dóibh siúd a ghlac páirt sa coup. Glacann Arastafainéas páirt sa díospóireacht faoi cé acu an nglacfaidh na Spartaigh le tairiscint na síochána nó nach nglacfaidh. Pléadálann an curfá go láidir cearta na ndaoine a ghlac páirt sa coup a athbhunú ar bhonn gach a rinne siad san am atá thart agus go bhfuil a gcuid buanna ag teastáil anois. Ceist thráthúil eile is ea athghairm fhéideartha Alcaibiaidéas. Iarrtar a dtuairimí ar an mbeirt fhile faoi sin, agus déanann Aescaileas argóint láidir i bhfabhar athghairm Alcaibiaidéas. I measc na saincheisteanna tromchúiseacha eile a ndéileáiltear leo trí ghreann tá: deacracht an tsaoil laethúil le linn an Chogaidh; an éilliú i measc oifigeach agus léargas ar shaol pearsanta polaiteoirí. Tá go leor samplaí de Arastafainéas ag baint úsáide as greann chun a theachtaireacht a chur in iúl, go háirithe i nGníomh 2. I measc samplaí de ghreann d'fhéadfadh greann rancáis agus físe, leath-thagairtí gnéis, agus imeartas focal greannmhar. Chomh maith leis sin, úsáideann Arastafainéas magadh agus aoir chun daoine aonair a chur suas. Ba chóir d'iarrthóirí a dhéanamh soiléir na fáthanna a gceapann siad go bhfuil gnéithe tromchúiseacha an dráma tábhachtach. Ba cheart creidiúint a thabhairt do chomparáidí comhaimseartha nuair a chuirtear greann agus tromchúis le chéile go héifeachtúil.

Plé, 20; Forbairt, 20; Meastóireacht iomlán, 10.

(50 marc)

(iii)

(a) Tá Éideapús tar éis iarraidh ar an bhfáidh dall Tiresias iarracht a dhéanamh focail Oracal Apalló ag Deilfe a léirmhíniú. Tá sé mall ag teacht agus tá Éideapús mífhoighneach. Fiú nuair a thagann sé, bíonn drogall air. Iarrann sé go gcuirfí abhaile é agus níl sé ag iarraidh labhairt ar

chor ar bith. Ar dtús iarrann Éideapús air labhairt agus ansin tagann fearg air nuair a dhiúltaíonn Tiresias. Glaonn sé gramaisc na sráide air agus mar fhreagra air sin, tugann Tiresias le tuiscint nach é an duine a shamhlaítear a bheith ann agus go bhfuil a rúin féin aige. Cuirtear iallach ar Tiresias labhairt mar fhreagairt ar bhagairtí an fhoréigin choirp ó Éideapús agus tugann sé roinnt faisnéise d'Éideapús, ach ní thugann sé an t-eolas ar fad. Deir sé nach é an duine é, dar leis, gur chóir dó a fháil amach cé hiad a thuismitheoirí i ndáiríre, agus deir sé leis "Is tú an dúnmharfóir a dhéanann tú a fhiach". Deir sé go bhfuil sé ina chónaí sáite i gciontach lena theaghlach, go bhfuil sé truaillithe agus nach bhfuil fírinne an phósta ar eolas aige. Deir sé go mbeidh duine atá saibhir inniu ina bhacach dall sa todhchaí agus inniu féin go dtarlódh "breith agus scrios" Éideapús. Go tobann tagann Éideapús ar an gconclúid go bhfuil Tiresias agus Créon ag beartú é a sháinniú as dúnmharú Laius agus cúisíonn sé é as a bheith ina fháidh bréagach. Cuireann sé foréigean corpartha i mbaol arís agus iarrann sé calaois air, cuireann sé in iúl nár éirigh le Tiresias tomhas an Sfioncs a réiteach, ach réitigh sé é féin. Fágann Tiresias faoi dheireadh le dianrabhadh d'Éideapús faoina chéannacht.

Cuntas comhleanúnach ar na gcruinniú. (9, 8, 8.)

(25 marc)

(b) Go tobann tagann Éideapús, le muinín iomlán an fhir chliste a réitigh fadhbanna deacra roimhe seo, ar an gconclúid fhollasach. Oibríonn sé amach gurbh é Créon an duine a bhainfeadh leas as a thurnamh, a thiocfadh chun bheith ina rí. Oibríonn sé amach freisin gurbh é Créon a tháinig leis an nuacht ó Dgeilfe faoi réiteach an dúnmharaithe agus gur mhol Créon glaoch ar Tiresias an teachtaireacht a léirmhíniú. Rud eile a chuireann amhras air ná go raibh Créon agus Tiresias thart ag am a bháis Laius, ach nár lean siad leis an imscrúdú dúnmharaithe.

Pointe amháin mínithe. (10.)

(10 marc)

(c) Ba chóir d'iarrthóirí déileáil le hiompar an bheirt fhear san eachtra seo. Is ceist shuibiachtúil í, ach d'fhéadfadh easpa comhoibrithe Tiresias agus a theip chun é sin a mhíniú a bheith san áireamh sna freagraí, agus mar sin tagann sé trasna mar dhuine atá díreach ag cur bacanna i gcoinne rudaí; bíonn a chuid cainte i dtriathróidí ag gríosú Éideapús; b'fhéidir freisin an smaoineamh go bhfuil sé ag iarraidh Éideapús a chosaint trína thost. Maidir le hÉideapús, ba ghá tagairt a dhéanamh dá neamhfhoighne, a meon foréigineach a phléascann go gasta nuair nach labhraíonn Tiresias amach agus a chlaonadh chun foréigean a úsáid chun a mhian féin a bhaint amach. Chomh maith leis sin, féadfaidh iarrthóirí a lua chomh tapa agus a théann sé chuig conclúidí agus latches ar chreideamh cearr gur phléadáil Creon agus Tiresias ina choinne.

Dhá phointe fhorbartha. (8, 7.)

(15 mharc)

(iv)

Téama lárnach i Méidé de chuid Éideapús is ea an tuismitheoireacht. Aontóidh iarrthóirí leis an ráiteas agus ba cheart dóibh cuid den fhianaise seo a leanas a thairiscint: Déanann gach duine sa dráma trácht ar thuismíocht ar bhealach amháin nó ar bhealach eile. Is é an t-imeacht lárnach den dráma ná naíonán. D'fhéadfadh go n-áireofaí ar na pointí: is é an tAltra an t-aon

duine ar cosúil go bhfuil sé dírithe go mór ar na buachaillí; Is tuismitheoir míchúramach é Jason a cheapann go dtugann sé aire dá bhuachaillí, ach is léir nach bhfuil aon bhac air fiú iarracht a dhéanamh iad a choinneáil i gCoraint. Ach tá díomá mór air ag an deireadh nuair nach féidir leis teagmháil a dhéanamh leo fiú. Is athair go hiomlán díograiseach é Créón a bhfuil grá mór aige dá iníon agus a dhéanann iarracht í a chosaint ach teipeann air. Go bunúsach, faigheann sé bás toisc go gcuimsíonn sé í ina staid nimhithe. Is achomharc é dá thuismíocht a chuireann ina luí air éirí as agus ligean do Mhéidé fanacht lá amháin. Is é Aegeus, Rí na hAithne fear a bhfuil fonn air a bheith ina tuismitheoir, tá sé cráite ag a easpa leanaí agus thaistil sé go Deilfe chun a fheiceáil cad a chaithfidh sé a dhéanamh. Úsáideann Méidé a easpa leanaí chun a plean a chur chun cinn. Is mná Corantacha iad an Cór agus tá sé suimiúil gurb é ceann de na bealaí a bhfaigheann Méidé iad ar a taobh ná a rá cé chomh contúirteach is atá breith linbh. Tá óráid chóruil ann freisin ar an gcaoi a bhfuil daoine gan leanaí i bhfad níos ámharaí ná tuismitheoirí. Faoi dheireadh, Méidé í féin. Is máthair í a bhfuil grá aici dá leanaí (féach cé chomh deacair is atá sé di í féin a ullmhú chun iad a mharú), ach níl go leor grá aici dóibh. Tá siad níos tábhachtaí mar airm le húsáid i gcoinne an fhir is fuath léi. Pléann Eoiripidéas le raon leathan dearcaí i leith leanaí agus tuismíochta le linn an dráma.

Plé, 20; Forbairt, 20; Meastóireacht iomlán, 10.

(50 marc)

Topaic 6. An Epic Ársa.

(i)

Ag tús na hOdaisé, is ógánach é Telemachus a bhfuil an-trua aige dó féin. Tá dúlagar air agus is mian leis go raibh deartháireacha aige chun cabhrú leis seasamh suas i gcoinne na Suiríoch. Agus é in isle brí, mothaíonn sé cinnte go bhfuil cnámha a athar á níochán ag an mbáisteach. Is é uair na cinniúna dó cuairt Aitéiné, faoi bhréagriocht mar Mentés. Cuireann sé fáilte roimhe go dtí an pálás, ach tá náire air faoi iompar na Suiríoch. Áitíonn Aitéiné air agus deir leis go bhfuil sé in am fás aníos. Cuireann sí ar a shuaimhneas é freisin gur cinnte gur mac Odaiséis é, mar bhí amhras air faoi sin. Éiríonn leis sna dúshláin atá leagtha síos ag Aitéiné ach bíonn cúpla iarracht gan rath aige ag an tús. Seasann sé suas lena mháthair ar dtús agus ordáíonn sí ar ais chuig a seomra í, ag meabhrú di gurb é ceann an tí é. Tá sé cróga go leor chun aitheasc a thabhairt do na Suirígh agus glaoch orthu chun tionóil. Sroicheann sé an tionól, (an chéad cheann ó d'imigh Odaiséas), áit a labhraíonn sé go deisbhéalach faoi na Suirígh a scrios a theaghlach. Iarrann sé tacaíocht i gcoinne na Suiríoch ach tagann tocht air agus tosaíonn sé ag caoineadh. Fógraíonn sé go bhfuil sé ag dul ar long chuig Pulas chun fiosrú faoi cá bhfuil Odaiséas. Tá amhras ar na Suirígh an dtarlóidh sé sin go fiú. Faigheann sé spreagadh ó Aitéiné, faoi bhréagriocht mar Mheantóir. Tá an plé a rinne sé lena mháthair suimiúil. Tá sé an-drochbhéasach agus suaiteach ina leith, ag ordú di dul go dtí a seomra, ach tá áthas uirthi faoi seo mar léiríonn sé a neamhspleáchas atá ag dul i méid. Treoraíonn sé fiú Eurycleia gan insint do Phéinealaipé faoina thuras ar thóir a athar. Éiríonn go maith leis ina chuaipteanna ar Sparta

agus Pulas áit a dtéann sé i gcion ar Neastór, Meanalás agus Héilin agus bíonn seasamh níos láidre aige mar is léir go dtéann sé i bhfeidhm ar a óstaigh. Tugann Meanalás “fíormhac d’athar” air. Nuair a fhilleann sé, éalaíonn sé ó phlota na Suiríoch agus is é an dara duine a nochtann Odaiséas é féin chuige. Glacann sé ról muiníneach agus tábhachtach maidir le cuidiú lena athair na Suirígh a chloí. Níl sé fós ina laoch lán-chuimsitheach, ní féidir leis an bogha a shreangú agus fágann sé an doras go dtí an seomra arm oscailte, ach troideanna sé go cróga agus tagann sé in aois. Arís, tá sé fuar agus mífhoighneach lena mháthair nuair a dhéileálann sí le hOdaiséas le hamhras, gan a thuiscint cad atá ar siúl. Ach ar an iomlán, a bhuíochas le hAitéiné agus a chuid iarrachtaí féin, éiríonn sé ina mhac fiúntach lena athair, agus le fear na láimhe deise.

Cur síos comhleanúnach ar an muinín atá nua-aimsithe aige. (12. 12. 11.) (35 mharc)

(b) Tibls é dearcadh tosaigh na Suiríoch i leith Telemachus gur figiúr spraoi é, a bhfuil meas air mar dhuine gan chuidiú agus lag. Tar éis chuairt Aitéiné athraíonn a ndearcadh ina leith. Tá iontas orthu go nglaonn sé tionól. Bíonn ionadh orthu nuair a sheasann sé suas agus tugann sé aghaidh go huafásach ar an gcomhthionól. Nuair a bhriseann sé síos ag gol, labhraíonn Antinous agus deir sé gur ar Phéinealaipé atá an locht ar fad. Tugann Antinous foláireamh deiridh do Telemachus. Ba chóir dó a mháthair a chur ar shiúl go teach a hathar. Diúltaíonn Telemachus agus iarrann sé ar Shéas lá breithiúnais. Seolann Séas dhá iolar mar chomhartha uaimhe do na Suirígh. Ar ndóigh, tá siad ag cur as dó seo. Eisiúnn Eurymachus bagairtí i gcoinne Telemachus. Sciorrann siad air agus tugann siad le tuiscint nach dtarlóidh a thuras fiú. Tá iontas ar Antinous go bhfuil sé imithe i ndáiríre. Cuireann muinín nua Telemachus go bhfuil siad neirbhíseach faoi agus socraíonn Antinous fáil réidh leis. Ceapann siad luíochán a dhéanamh ar a long agus é ag filleadh óna thuras chun a athair a chuardach agus pleanáil chun é a dhúnmharú. Bíonn náire orthu nuair a thuigeann siad gur imigh sé as a luíochán agus go bhfuil rún daingean acu é a mharú. Ach deir Amphinomus gur fíor-dhroch-smaoineamh a bheadh ann Telemachus a mharú ach amháin má glacadh leis an marú sna tuartha a sheol Séas.

Dhá phointe fhorbartha. (8, 7.) (15 mharc)

(ii)

Ba chóir d’iarrthóirí déileáil leis na trí cheannteideal sa cheist. Ar an gcéad dul síos, fionraí. Cuirtear leis seo mar gheall ar dhrogall Aeinéas an scéal a insint mar gheall ar chomh léanmhar is atá sé, deir sé go mbeadh fiú Uiliséas ag gol ag caint air. Tá fionraí cleas an chapail déanta go han-mhaith, mar tuigimid cé chomh cóngarach agus a tháinig na Gréagaigh dá nochtadh, agus déanann Laocoon iarracht é a nochtadh agus de réir mar a dhéanann na hairm gliogar. Tá fionraí mór ann i dtógáil na mbréag a d’inis Sinon. Arís, is cosúil gur le hanáil gruaige a mhaireann sé fiú ag labhairt. Déantar an fionraí fad a bhíonn Aeinéas ar an díon, agus é ag éisteacht le torann buile an chatha, beoga mar gheall ar shamhail an aoire gan staonadh a chonaic stoirm uafásach. Eilimintí breise fionraí a chruthaíonn atmaisféar iontach sa dán is ea an nóiméad a bhfuil Aeinéas ar tí Helen a mharú ach a stopann a mháthair é. N’fheadar ar

feadh tamaillín freisin an bhfuil an laoch chun a theaghlach a bhaint amach as an gcathair mar go ndiúltaíonn a athair imeacht i dtosach agus ansin caithfidh sé filleadh chun iarracht a dhéanamh teacht ar Creusa. Tá go leor chuimhneacháin stadacha fionraíochta sa scéal seo.

Maidir leis an drámaíocht, is ar éigean is féidir an scéal faoi chleas an chapail a bhualadh le haghaidh drámaíochta, tá sé chomh huaillmhianach agus chomh cliste, agus é ag brath ar shúile an bhréagaire iontach fiáin, Sinon. Tá píosaí iontacha drámaíochta ina scéal ficseanúil féin. I measc chuimhneacháin eile d'ard-dhrámaíocht, a bhfuil cur síos iontach déanta orthu tá básanna corraitheacha agus grafacha Laocoon agus a bheirt mhac óga; ionradh gairid rathúil Aeinéas agus a chairde nuair a dhéanann grúpa Gréagach earráid, á n-aithint mar chomrádaithe agus maraítear iad; an nóiméad uafásach nuair a bhíonn Aeinéas agus a chairde gafa ag na Gréagaigh agus lámhach gunnaí óna dtaobh féin ag an am céanna; teacht isteach foréigineach Phiorras sa phálás agus marú Polites agus Priam a rinneadh chomh tochtmhar sin le samhail den teaghlach mar cholúir le linn stoirme. Tá gach ceann de na tuairiscí sin beagnach cineamatach ina dhrámaíocht agus ina spleodar.

Is tragóid mhór ann féin é scéal turnamh na Traí ar ndóigh. Tarraingítear an fial siar agus is féidir le hAeinéas na déithe féin a fheiceáil ag glacadh páirte i scrios na cathrach breátha. Maidir le tragóidí aonair, tá bás Coroebus a ghabhtar ag iarraidh a ghrá, Cassandra, a tharrtháil; an cur síos géar mothúchánach ar bhás cróga an tsean-rí Priam; Chaill Aeinéas féin a bhean chéile Creusa, arna dhearbhuí nuair a nocht sí mar thaibhse. Déanann Virgil cur síos ar gach caillteanas le truamhéala thochtach agus íomhánna, agus í i gcónaí ar an eolas faoin gcailliúint uafásach a bhaineann le cogadh. Ar an iomlán, mar scéal atá lán le fionraí, drámaíocht agus tragóid, tá sé an-deacair turnamh na Traí a shárú.

Plé a dhéanamh ar na trí ghné, ach ní gá an méid céanna plé a dhéanamh ar gach ceann acu. Mar sin féin, tá scóip ann d'iarrthóir a mhaíomh go bhfuil fionraí, drámaíocht nó tragóid níos fearr i leabhar eile, seachas leabhar II.

Plé, 20; Forbairt, 20; Meastóireacht iomlán, 10.

(50 marc)

(iii)

Taispeánann Odaiséas cáilíochtaí amhail laoch mór gníomhaíochta san Odaisé. Is dócha go liostálfaidh na hiarrthóirí na cáilíochtaí sin, agus d'fhéadfadh go n-áireofaí orthu: crógacht; diongbháilteacht; seiftiúlacht; cuibheas; dílseacht; carasma. Taispeántar fianaise ar na cáilíochtaí sin (nó a leithéid) ina dhílseacht don teaghlach agus don bhaile (is fearr leis dul abhaile chuig a bhean chéile, Péinealaipé fiú nuair a thairgeann Cailíopsó neamhbhásmhaireacht dó); an chaoi ar chloígh sé na Ciclipéid go cliste agus go cróga; a chuairt ar an Domhan Thíos; uaisle a iompair ag Phaeacia; a chlisteacht agus é ag déileáil leis na Síréana; an chaoi ar chaith sé le hEomaes, a mhuicí dílis; a chrógacht ag tabhairt aghaidh síos ar na Suirígh; an dílseacht atá ag daoine eile dó; an tionchar a bhíonn aige ar mhná; a theaghlaim de chlisteacht agus de ghaisce coirp; an t-ardmheas a bhíonn ag na déithe air. Caithfidh laoch mór

gníomhaíochta coimhlintí beagnach dodhéanta a shárú agus is cinnte go ndéanann sé é sin. Mar gheall ar naimhdeas Poiséadóin agus go leor drochádha tagann sé ar ais go hIotaca ar bhealach an-ghuaiseach agus fada tarraingthe amach, ach ní ghéilleann sé in am ar bith. Is sampla maith é an eispéireas a bhain dó nuair ba bheag ná go bhfuair sé bás beagnach tar éis dó teacht go tír na Phaeacians den chaoi a bhféadfadh sé géilliúint go héasca ach níor ghéill sé. Bhí an chuma ar an gcath a bhí aige i gcoinne na Suiríoch go raibh drochsheans ann, ach gan aon rud uafásach, éiríonn leis iad a ruaigeadh lena mhac agus a sheirbhíseach. Faigheann sé cabhair ó Aitéiné, ach d'fhéadfaí a áiteamh go dtairgtear a cúnamh de bharr gur laoch den scoth é.

Maidir lena lochtanna, d'fhéadfadh iarrthóirí a chuid caidreamh le mná/bandéithe eile a lua; a fhiosracht agus an tsaint a chuir é féin agus a chur fear i dtrioblóid uafásach leis na Ciclipéid; na lochtanna a d'fhéadfadh a bheith air ina cheannaireacht ar a chuid fear a d'fhág go raibh coimhlint ar oileán Circe agus níos measa fós, an chéim gcúl le mála na gaoithe. Ní raibh muinín iomlán ag a fhir go léir as. Tháinig sé ar ais leis féin. Níl aon rud deas faoin bhfearg a léiríonn sé i leith Eurycleia a bhí neamhchiontach agus d'fhéadfaí a áiteamh go raibh a phionós ar na cailíní aimsire sa phálás an-dian ar fad.

Plé, 20; Forbairt, 20; Meastóireacht iomlán, 10.

(50 marc)

(iv)

Murab ionann agus Péinealaipé san Odaisé, tá Medb lárnach sa Táin i rith an scéil. Tá sí rud ar bith ach éighníomhach agus tá sí ar cheann de na príomhghluaistear sa phlota, ag tabhairt ar an arm an Tarbh Donn a fháil. Is ceannasaí míleata í agus pearsantacht an-cheannasach í agus bíonn sí i mbun catha. Fanann Péinealaipé sa bhaile, tá sé faoi thrócaire na Suiríoch, cé go n-úsáideann sí a cuid faisnéise chun iarracht a dhéanamh iad a choinneáil amach. Is í a mac a ordaíonn í agus seachas a cinneadh an comórtas a reáchtáil leis an mbogha, ní bhíonn tionchar gníomhach aici ar na himeachtaí sa dán. Is carachtar níos caolchúisí í ná Medb agus bean níos traidisiúnta, ach ar chomhchéim lena fear céile maidir le clisteacht mar is léir óna heachtra athaontaithe. Tá Medb níos uafásaí agus níos fiáine, b'fhéidir go léirítear í d'aon ghnó mar bhean a bhfuil an iomarca cumhachta aici agus atá ró-fhirinsneach ar mhaithe léi féin ach tá Péinealaipé éighníomhach den chuid is mó, fiú lena mac nuair a thugann sé amach di. Is é droch-chleas Mhedb a fhágann gur mharaigh Cú Chulainn Ferdia i gcomhraclach ach tá cleas Phéinealaipé ar na Suirígh saincheaptha chun í féin a chosaint óna dteacht ina dtreo. Tá a cleas ar fhilleadh do Odaiséas cliste, ach ní ionsaitheach. Déantar cur síos ar fheidhmeanna coirp Mhedb roinnt uaireanta ach bíonn Péinealaipé álainn agus deoranta i gcónaí.

Plé, 20; Forbairt, 20; Meastóireacht iomlán, 10.

(50 marc)

Topaic 7. Scríbhneoirí na Tréimhse Agastaí.

(i)

(a) Tá tírghrá Livias an-soiléir ina *Réamhrá*. Cuireann sé in iúl go soiléir gurb é an Róimh an náisiún is mó ar domhan, ach déanann sé an easpa luachanna sa Róimh a scríosadh ina lá féin. Tosaíonn sé ag rá go bhfuil an Róimh ag ithe a cuid acmhainní go féinmharfach. Deir sé go bhfuil an chathair ag fulaingt ó lobhadh morálta, go bhfuil caighdeán tite agus go bhfuil siad ag titim as a chéile, deir sé “tá ár gcuid lochtanna dosháraithe dúinn - agus mar sin tá a gcuid leigheasanna”. Cuireann sé an milleán ar shuarachas agus ar chaifeachas as cuimse agus ar shaint agus ar shaibhreas iompórtáilte agus deir sé go bhfuil an Róimh i mbaol í féin a dhíothú. Deir sé gur tháinig iarmhairtí tubaisteacha don Róimh ina lá in ionad na torthúlachta agus na simplíochta.

Baineann Livias úsáid as a chuid scéalta faoin am atá thart chun aird a tharraingt ar cháilíochtaí áirithe a bhfuil súil aige a aithrisfidh Rómhánaigh nua-aimseartha. Tá meas aige ar mhisneach, tírghrá, comhoibriú agus comhchuibheas idir ranganna. Tá na sleachta ábhartha anseo *Horatius on the Bridge* agus *Class Warfare*. D’fhéadfadh go n-áireofaí ar na cáilíochtaí misneach corpartha den scoth Horatius agus an chaoi a gcuireann sé sábháilteacht na cathrach chun tosaigh ar a shaol féin; a mhisneach morálta, a dhílseacht agus a thiomantas don leas coiteann, fiú nuair a bhíonn an corr chomh mór ina choinne; Fuarú Horatius faoi bhrú agus a íobairt ar mhaithe le cách. Sa scéal *Class Warfare*, ar na cáilíochtaí a sheasann amach sa scéal a insíonn Mennenius Agrippa do na hagóideoirí go bhfuil siad toilteanach an duine féin a íobairt ar mhaithe leis an leas coiteann, an chiall is coitianta i leith an leasa féin, an cumas achrann sibhialta a réiteach trí labhairt in ionad coimhlinte agus thar aon rud eile, an cumas comhréiteach a dhéanamh agus gníomhú go tírghrá seachas ar mhaithe leat féin. I scéal Cannae, téann Pól i gcath i gcoinne a bhreithiúnais níos fearr mar gheall ar a spiorad foirne. Tá a fhios aige nach féidir leis a chomrádaithe a thréigean. Tá seastán gaisce Phóil ina ndíoltaíonn sé é féin a shábháil agus bás a fháil lena fhir i gcodarsnacht láidir le cruas ard Varro. Tá meas mór ag Livias go paiteanta ar an meascán de ghaisce, spiorad foirne agus tírghrá thar aon rud eile.

Plé, 20; Forbairt, 20; Meastóireacht iomlán, 10.

(50 marc)

(ii)

Is dócha go n-aontóidh iarrthóirí leis an ráiteas seo. Chun tús a chur leis, insíonn sé dá chara i Amhras nach féidir leis seasamh in aghaidh titim i ngrá le gach bean álainn a fheiceann sé. Ní cosúil gur comhartha maith é seo ar a dhílseacht. Tagann Proipeirtias trasna mar leannán míshásta agus éadmhar. In *Two Requests*, tugann sé aghaidh ar a ghrá nua mar dhuine atá faoi cheangal é a ghortú. Fiú sula mbíonn an caidreamh aige, tá a fhios aige nach mbeidh an grá sásta dó agus mar sin ní dócha go mbeidh sé sásta dá pháirtí. Ó *Gone to Clitumnus* is léir gur duine an-sheilbh é agus nach bhfuil muinín aige as a leannán a bheith dílis dó. Tá sé ionann is

dá mba mhaith leis í a bheith ina sheilbh. Tá cáilíocht stalcaire beagnach ann dá dhearcadh i leith Cynthia sa tír. Tá impleacht na húinéireachta seo soiléir in *Gone* freisin. Tá sé an-searbh faoina iar-chailín agus an damáiste a mhothaíonn sé a rinne sí dó. Fiú amháin sna daoine éadroma *Cúipid*, deir sé go bhfuil sé oiriúnach grá a thaispeáint mar shaigheada is cúis le pian mór. Óna chur chuige foréigneach i leith Cynthia in *Cynthia* taispeánann sé dúinn gur fear eaglach é ar cosúil go gcloíonn sé lena leannán ar bhealach díothach agus uaireanta go brúidiúil, ní ar bhealach sona, dea-bhéasach. Cé gur breá leis an ngrá, ní cosúil go dtugann sé aon éascaíocht dó agus tá sé deacair a fheiceáil conas a d'oibrigh sé seo go maith ar mhaithe le gear. Dhealródh sé go mbeadh éad, cantal agus easpa muiníne agus fiú foréigean fiú os comhair aon bhean a raibh baint rómánsúil aici le Proipeirtias. Más mian le hiarrthóirí argóint a dhéanamh i gcoinne an ráitis, tá an argóint ann nach mbeadh leadrán ar pháirtí Phroipeirtias in am ar bith mar gheall ar neart a chuid mothúchán. Dá mba mhian le duine an drámaíocht agus an fonn dúghabhálach a bheith sealbhaithe, b'fhéidir gurb é Proipeirtias an fear ceart. Is léir go bhfuil tuiscint mhaith ghreann aige freisin. Ach bheadh an praghas an-ard.

Plé, 20; Forbairt, 20; Meastóireacht iomlán, 10.

(50 marc)

(iii)

(a) Teastaíonn tuairisc shimplí dhíreach. D'fhág Horáit an Róimh le Héileadóras agus chuaigh sé go hArica don oíche agus ar aghaidh go Bealach Aipiach áit ar shocraigh siad an turas a roinnt ina dhá lá. Chinn Horáit go pusach gan ithe mar bhí sé neirbhíseach faoin mbia. Níos déanaí bhris raicéad amach - na báirseoirí ag glacadh a gcuid táillí agus ag cur na miúil ar siúl. Ach fiú agus an báirse ag dul ar aghaidh, choinnigh torann shaol an ainmhithe ar an uisce é ina dhúiseacht. Ansin sheinn beirt seanfhear amhráin bhrónacha. Thit duine acu ina chodladh agus bhí sé ag srannadh go hard. Thit an báirseoir na chodladh freisin agus ansin ag éirí na gréine fuair siad amach nár bhog an t-asal ar chor ar bith. Ar aghaidh go Feronia agus Anxur áit ar bhuail siad le Maecenas agus Virgil. Tosaíonn súile Horáit ag cur as dó. Ansin ag Sinuessa bhuail siad le Plotius Tucca agus Varius Rufus. Bhí ríméad ar Horáit a chairde a fheiceáil. Bhog siad ar aghaidh go Capua áit a raibh pian ina bholg ag Virgil. D'imir na daoine eile leadóg. Ag Beneventum chuir an cócaire an chistin trí thine ag cócaireacht smólach. Téann siad ar aghaidh go teach Trivicus áit a bhfuil deatach tiubh ag teacht ón tine mar gheall ar na lomáin ghlasa. Ar aghaidh leo go baile atá chomh barbartha nach féidir leis a ainm a rá fiú. Tá uisce níos daoire ansin ná fíon, is deacair fiú teacht ar arán ansin. Níl aon bhia maith ag Canusium. Bheadh sé chomh maith agat iarracht a dhéanamh cloch a chogain ansin.

Cuntas comhleanúnach ar an turas. (12, 12, 11.)

(35 mharc)

(b) Freagra dearfach nó diúltach inghlactha anseo, le pointí ón dán chun tacú leis. Is iad na príomhphointí atá le déanamh anseo dearcadh Horáit ar chairdeas, is léir go bhfuil sé dílis dá chairde agus go bhfuil grá mór aige dóibh, deir sé nach bhfuil aon rud is fearr leis sa saol ná cuideachta cara maith. Tá acmhainn mhaith grinn aige freisin agus tugann sé cur síos greannmhar ar na fir ar meisce ar an mbáirse, an chistin ag dul trí thine agus an t-asal nár bhog

ar feadh na hoíche. Is féidir leis gáire a dhéanamh faoi féin, mar shampla luann sé go dóite faoin gcaoi a n-itheann na daoine eile gach rud agus eisean róbheadaí leis an mbia a ithe. D'fhéadfadh go n-áireofaí i measc na bpointí diúltacha go bhfuil an chuma air go bhfuil sé an-bheadaí (e.g. torann na feithidí... etc. san oíche, cáilíocht an bhia taobh amuigh den Róimh, a ionfhabhtú súl) agus b'fhéidir rud beag róthógtha le compoird an tsaoil. Cé gur breá leis an tuath ina chuid dánta eile, is cineál d'fhear gearánach é sa dán seo.

Dhá chúis agus míniú orthu. (8, 7.)

(15 mharc)

(iv)

(a) Bheadh sé deacair ar iarrthóirí argóint a dhéanamh i gcoinne an ráitis sin. Tá oscailt an dáin an-ghéar agus drámata, “Ní fhaca sí riamh é, an cailín bhocht, a bás ansin...” Tumtar an léitheoir díreach isteach in uafás an scéil. Taispeántar gruaim chroíúil Oirféis ar bhealach an-chorraithe mar a chan sé an lá agus an oíche ar fad ar chaill sé agus fiú amháin chuaigh sé isteach sa Domhan Thíos chun iarracht a dhéanamh í a fháil ar ais, ba mhór an trua é. Tá cur síos tinnis ar anamacha na marbh agus léiriú drámata ar dhorchadas agus ghruaim Háidéis, leis an droch-bholadh, an t-uisce marbhánta agus na pionóis uafásacha. Níl aon tuairisc ar a chruinniú le Háidéis agus Peirsifiné, ach athraíonn Virgil díreach go dtí an nóiméad a bhfuil Oirféas beagnach bainte amach ag an domhan uachtarach lena bhean chéile taobh thiar de. Tá cuntas an-drámata ar a neamart ar feadh nóiméid “inmhaite déarfá, ach ní féidir leis an mBás pardún a thabhairt”. Le fuaime an toirneach, déanann Eoraidíce a chinniúint a mhaolú agus tarraingítear siar í agus tá Oirféas millte leis an ngrá dúbailte a bhaineann léi a chailleadh faoi dhó. Cuirtear leis an dráma leis an gcur síos ar na hainmhithe agus fiú crainn ag leanúint áilleacht a cheoil, agus é ag taisteal chuig na réigiúin is dorch, is fuaire ar domhan. Trí chasadh uafáis, stróictear é géag i ndiaidh géige ag maenaid eitithe. Ach le casadh gotach, glaonn a cheann ghearrtha amach ainm Eoraidíce fós. Tá sé seo ar fad beagnach cineamatach sa radharc leis na hathruithe agus beogacht na gcur síos ann.

Trí chúis agus iad mínithe. (12, 12, 11.)

(35 mharc)

(b) Tá tionchar cumhachtach ag an úsáid mháistreach atá ag Virgil as íomhánna sa dán seo ar an léitheoir, i measc na samplaí a d'fhéadfaí a lua tá: ceo, taibhsí, boglach agus gruaim an Domhan Thíos; na hanamacha cosúil le héin bheaga i measc duilleoga; na claímh nathair agus na cú trí cheann; Imeacht Eoraidíce cosúil le cnapán deataigh; Oirféas ag gol faoi réaltaí fuar oighir; an chosúlacht ar an oíche ag caoineadh a hóige; faoi dheireadh tharraing íomhá cheann Oirféas “ón muineál chomh bán le marmar...” lena theanga fhuar ag glaoch amach a hainm. Tugann áilleacht agus uafás na n-íomhánna brón agus pian an dáin beo.

Dhá phointe fhorbartha. (8, 7.)

(15 mharc)

Topaic 8. Ealaín agus Ailtireacht i Sochaí na Gréige.

(i)

(a) Tógadh an teampall sa tréimhse chlasaiceach luath - thart ar 470-460 R.Ch.

Clasaiceach Luath (10.)

(10 marc)

(b) Tógadh an teampall de chloch áitiúil (ilchuideachta) clúdaithe le stucó, ach bhí a tíleanna agus a ghnéithe maisiúla déanta as marmar. Is teampall peripteral é an teampall san ord Dórach. Tá 6 cholún aige ar aghaidh agus ar chúl agus 13 ar gach taobh, na comhréireanna caighdeánacha do theampall Dórach na linne. Tá rampa, pronaos, agus opisthodomos ann. Tá dhá shraith de cholúin sa naos agus staighre ag dul go gailearaí chun an dealbh ollmhór de Séas a rinne Féidias a fheiceáil. Tá stíleabáit air ar a gcuirtear na seaftaí colún go díreach. Tá príomhchathracha na gcolún comhdhéanta de abacas agus eichne. Tá na colúin cuislithe i stíl Dórach agus tá an taibhléadan ar a bharr. Is éard atá ann ailtireacht, fríos meatóp agus trígilí os cionn an taenia agus rialálann sé le guttae thíos. Os cionn na fríos tá níos mó guttae faoi bhun an tsúiteáin a bhfuil an choirnis agus an choirnis fhiar os a chionn.

Ceithre phointe mar chur síos le téarmaí ailtireachta cearta. (5, 5, 5, 5.)

(20 marc)

(c) Is iad na príomhghnéithe maisiúla an dá pheidiméid agus an dá cheann déag de mhéapóip dealbhaithe os cionn an bhealaigh isteach, (iad uile déanta as marmar). Ar an bpeidiméid thoir tá figiúirí a léiríonn tús rás carráistí Pelops. Taispeántar sa pheidiméid is cáiliúla, an pheidiméid thiar Apalló ag cíoradh círeíb Ceinteáir ag bainis Lapith. Tá sé chun tosaigh ar an radharc lena n-áirítear na mná atá á láimhseáil ag Ceinteáir, figiúirí ag lúbarnaíl agus, sna coirnéil, mná ag aithris. Is comhdhéanamh an-rathúil é ina ndéanann na figiúirí go léir idirchaidreamh Taispeánann an dá meatóp déag gach ceann de thascanna Earcail, arís, meascán de radhairc chiúin agus lán de ghníomhaíochtaí. Is é an ceann a thaispeántar Úlla Órga na Heispiridí atá á dtabhairt ar láimh ag Atlas go hEarcail, agus Aitéiné mhaorga ag breathnú air.

Tá cur síos iomlán déanta ar thrí ghné de na deilbh – peidiméidí thoir agus thiar agus meatóip: (7, 7, 6.) D'fhéadfaí tagairt a dhéanamh freisin don dealbh níos déanaí de Shéas.

(20 marc)

(ii)

(a) Is amfaire é an vása, (árthach dhá hanla), a úsáideadh mar choimeádán d'fhíon agus do leachtanna eile.

Dhá phointe. (5, 5.)

(10 marc)

(b) Is iad Aichill agus Ajax an dá fhiigiúr, laochra na Gréige le linn Chogadh na Traí. Tá siad ag imirt cluiche mar fhichille nó dréachtaí.

Dhá ainm atá ceart. (5, 5.)

(10 marc)

(c) Ba é Exekias an péintéir.

Ainm ceart amháin. (5.)

(5 marc)

(d) Tá an vása seo maisithe go hálainn i stíl Figiúr Dubh Attach/Aithneach. Rinne Exekias an pota agus phéinteáil sé é (de réir na hinscríbhíne ar an vása). Tá an phéintéireacht iontach mionsonraithe agus déantar é i “stíl ghalánta ach láidir” (Richter). Seasann an dá fhiúir amach i ndéine a staidiúire, ag cruthú siméadracht álainn, gan ach éagsúlachtaí beaga eatarthu, go háirithe clogad Aichill. Cuirtear leis an tsiméadracht sin leis an dá sciath, a gcuair a oireann go hálainn do chuar an amfara agus na ceithre sleá ag uillinneacha trasnánacha codarsnacha. Is iontach an rud é go bhfuil na mionsonraí ar na haghaidheanna, an ghruaig agus na féasóga chomh maith le míne na bpatrún ar chlóca na laochra. Tá soiléireacht agus galántacht an radhairc as cuimse maith agus tá an patrún pailméid ar chaolú an phota chomh maith leis na duilleoga beaga i gcruth an croí ar na hanlaí déanta go mín. Úsáideann Richter an téarma “idirdehalú ciúin” mar chur síos ar stíl Exekias.

Trí phointe a bhaineann le cáilíocht agus stíl. (9, 8, 8.)

(25 mharc)

(iii)

(a) “Seo kouros nó figiúr d’fhear óg. Baineann sé leis an tréimhse Ársa Déanach atá thart ar 540-480 R.Ch.

Dhá phointe. (5, 5.)

(10 marc)

(b) D’úsáidfí an dealbh seo mar chomhartha uaighe, ach d’fhéadfadh iarrthóirí tairiscint mhóideach do dhia a lua freisin.

Pointe amháin. (10.)

(10 marc)

(c) Tá an dealbh seo, ar a dtugtar an Anavysos Kouros tipiciúil dá tréimhse ar go leor bealaí. Is figiúr óg, fireann é, ina sheasamh i riocht an-docht agus a lámha fáiscithe ag a thaobh agus a chos chlé céim ar aghaidh, mar sin is gnáth kouros ársa é. Chomh maith leis sin, tá gruaig an-stílithe snoite air i bpatrúin mhionsonraithe agus níl sé an-nádúraíoch. Tá a aghaidh an-siméadrach leis an aoibh gháire ársa. I measc na n-eilimintí a thaispeánann go bhfuil sé ársa ársa tá: an fhíric go bhfuil a matáin cuartha seachas a thaispeáint le línte agus eitrí, go háirithe timpeall a cófra agus a ghuaillí: tá a chuma ar iompar meáchain níos réadúla ná kouroi níos luaithe; tá a chuid arm agus a chosa níos réadúla ag breathnú ná kouroi níos luaithe agus níl a aghaidh chomh cothrom ná samplaí níos luaithe. Is cinnte go bhfuil sé ársa ach dealbhaithe ag an bpointe ina raibh ealaíontóirí ag bogadh i dtreo stíl níos réadúla, ag úsáid breathnóireacht na réaltachta.

Trí phointe fhorbartha. (10, 10, 10.)

(30 marc)

(iv)

(a) Is é an dealbh an Charphoteer i gcré-umha Dheilfe.

Pointe amháin. (5.)

(5 marc)

(b) Bhí sé mar chuid de shéadchomhartha ag comóradh bua sna Cluichí Phitia.

Pointe amháin. (5.)

(5 marc)

(c) Baineann sé leis an tréimhse Luath-Chlasaiceach (c.480-450 R.Ch.).

Pointe amháin. (5.)

(5 marc)

(d) Tá an Carbadóir tipiciúil den tréimhse sin ar go leor bealaí. Ar dtús is sampla maith é den stíl “throm”, tá an aghaidh an-sollúnta agus tromchúiseach, agus tá an údar maorga go leor. Tá sé i “tairiscint gafa” atá tipiciúil den ré seo, údar ina bhféachann an figiúr amhail is go bhfuil siad ar tí gníomhú nó bogadh, ach tá aer suaimhnis agus suaimhnis ann. Níl an figiúr go hiomlán siméadrach ó thaobh seasamh de mar a bhí dealbha níos luaithe a fhágann go bhfuil sé níos réadúla. Tá áilleacht, simplíocht agus nádúrthacht an éadaitheoireachta an-tipiciúil den dealbhóireacht luath-chlasaiceach mar aon le dealbhóireacht chinnte na gcosa agus na láimhe. Tá sé simplí agus álainn. Tá sé tipiciúil den tréimhse freisin mar go bhfuil sé déanta as cré-umha teilgte cuasach.

Trí ghné thipiciúla. (7, 7, 6.)

(20 marc)

(e) Bheadh an dealbhóir tar éis an figiúr a mhúnlú as cré. Ansin bheadh an cré seo clúdaithe aige le cóta tanaí céir. Síolta nó píopaí tanaí a chur isteach, bheadh sraith eile cré curtha aige ansin. Ina dhiaidh sin, bheadh cré-umha leáite (meascán de chopar agus stáin) á dhoirteadh aige trí na tuí inar leáigh sé an chéir agus inar ghlac sé a áit. Tar éis dó fuarú, bhainfí an ciseal seachtrach de chré, agus chríochnófaí an dealbh cré-umha le sonraí breise (gruaig greanta, súile clocha lómhara). Is féidir sceitse nó sceitsí a úsáid mar chuid den fhreagra seo.

Cur síos comhleanúnach ar an modh. (5, 5, 5.)

(15 mharc)

Topaic 9. An Fealsamh sa tSochaí: Staidéar ar Shócraitéas agus ar Phlatón.

(i)

(a) Ní chuireann Sócraitéas an milleán ar fhealsúna as a bheith gan úsáid. Ina ionad sin, cuireann sé an milleán ar an tsochaí dhaonlathach as gan an fhealsúnacht a luacháil i gceart. Úsáideann sé an chosúlacht ar Captaen Farraige chun a thaispeáint nach bhfuil meas ag an tsochaí ar a fhealsúna. Deir sé go bhfuil sé an-deacair staidéar a dhéanamh ar an bhFealsúnacht agus go dtógann sé tamall fada dá bhrí sin níor cheart ach iad siúd atá eisceachtúil a dhéanamh. Deir sé go bhféadfadh drochíde na sochaí éilliú a dhéanamh ar fhealsúna a d'fhéadfadh a bheith go maith - dea-chuma, airgead, moladh an phobail agus rath an phobail. Ligeann sé go bhfuil droch-fhealsúna ann a thugann droch-ainm don fhealsúnacht féin agus a thugann amach na Sofaistí a mhaíonn go bhfuil siad ag múineadh fealsúnachta ach nach ndéanann. Dá bhrí sin, tá fíor-fhealsúna an-úsáideach ach tugann na daoine sin a ligeann orthu staidéar a dhéanamh air droch-cháil a thabhairt orthu go léir. Is féidir an tsamhail Ainmhithe Mór agus Cumhachtach a áireamh anseo freisin.

Plé, 14; Forbairt, 14; Meastóireacht iomlán, 7.

(35 mharc)

(b) Féadfaidh iarrthóirí aontú nó easaontú le Sócraitéas faoi sin. Ba chóir dóibh teagmháil phearsanta leis an gceist a thaispeáint agus tagairt a dhéanamh don téacs ina bhfreagra.

Dhá chúis agus míniú orthu. (8, 7.)

(15 mharc)

(ii)

(a) Míníonn Sócraitéas go mbíonn gach duine daonna ag brath ar a chéile. Níl aon duine againn féinleorga. Dá bhrí sin, bíonn sé ciallmhar do dhaoine teacht le chéile i ngrúpaí agus gach ceann acu ár n-inniúlacht phearsanta a úsáid ar mhaithe le leas an phobail. Go bunúsach, deir sé nár cheart ach cúpla cineál oibrithe a bheith ann: feirmeoir; tógálaí; gréasaí; fíodóir agus cúpla duine eile b'fhéidir. Tá an leas coiteann thar a bheith tábhachtach. Is féidir le gach duine rannchuidiú lena scileanna speisialaithe féin.

Dhá phointe fhorbartha. (10, 10.)

(20 marc)

(b) Deir Glaucon go mbeadh an cumann seo ró-bhunúsach, mar sin deir Sócraitéas go dtéann muid ar aghaidh de ghnáth chun ár gcaighdeáin a fheabhsú chun earraí níos scagtha agus só (bia, troscán, cumhrán... etc.) a áireamh. Mar thoradh air sin, cruthaítear cathracha níos mó, pobail níos mó agus an gá le níos mó talún. Tá speisialtóireacht agus sofaisticiúlacht níos fearr mar thoradh air freisin. Mar thoradh air sin, bíonn gairmeacha agus ceirdeanna éagsúla ann dá bharr.

Dhá phointe fhorbartha. (10, 10.)

(20 marc)

(c) Fágann fás na gcathracha móra go bhfuil éileamh níos mó ar bhia agus ar earraí eile, dá bharr sin tá fonn ar níos mó talún (a bhaineann le comharsa duine amháin agus a gcaithfear troid ina leith). Críochnaíonn sé freisin san iomaíocht le pobail chomharsanacha le haghaidh trádála. Dá bhrí sin tá an gá ann le haghaidh arm agus ráig dosheachanta na gcogaí.

Pointe forbartha amháin. (10.)

(10 marc)

(iii)

(a) Tá tuairimí Shócraitéas ar áit an cheoil in oideachas idéalach suimiúil don áit lárnach ba cheart a bheith ag ceol ina chóras idéalach. Ar an gcéad dul síos, i gcás Shócraitéas, glactar leis go bhfuil an ceol mar chuid lárnach den saol, ní mar rogha roghnach. Tuigtear go bhfuil éifeacht as cuimse ag ceol ar an duine agus go bhfuil tionchar domhain aige ar ár gcuid smaointe agus gníomhartha agus sin an fáth go bhfuil tábhacht chomh mór leis. Baineann sé den chuid is mó leis an gcineál ceoil a n-éisteann na Caomhnóirí leis agus is é an tuiscint atá leis go bhfuil nasc domhain ag ár n-iompar leis an éifeacht a bhíonn ag cineálacha áirithe ceoil orainn. Deir Sócraitéas go bhfuil drochthionchar ag cineálacha áirithe ceoil ar ár ngníomhartha agus gur cheart iad a sheachaint, ach tá éifeacht mhaith ag cineálacha eile (m.sh. amhráin máirseála do shaighdiúirí mar a úsáideann na Dóraigh agus na Frigiacha). I measc cuid de na cineálacha ceoil ba chóir a dhiúltú tá tuirimh, agus caointe agus amhráin óil. Is fearr cineálacha áirithe ionstraimí ná a chéile agus tá fonn air go rithfeadh rithim agus modhanna ceoil leis na focail a ghabhann leis.

Trí phointe. (7, 7, 6.)

(20 marc)

(b) Tugann Sócraitéas údar lena thuairimí ar chineálacha áirithe ceoil ar an mbonn go gcreideann sé go bhféadfadh ceol tionchar chomh domhain a imirt ar iompar an duine. Mar shampla, cuireann amhráin chaointe agus amhráin bhrónacha daoine in ísle brí agus laghdaíonn siad an spiorad ach bíonn meisce, díomhaoín agus cur amú fuinnimh mar thoradh ar amhráin óil. Os a choinne sin, is féidir le ceol spreagúil, oiriúnach spiorad na ndaoine a ardú agus daoine a spreagadh chun gníomhartha maithe.

Dhá phointe mínithe. (8, 7.)

(15 mharc)

(c) Féadfaidh iarrthóirí aontú nó easaontú le Sócraitéas faoi sin. Ba chóir dóibh caidreamh pearsanta leis an gceist a thaispeáint agus tagairt a dhéanamh don téacs ina bhfreagra. Ba cheart creidiúint a thabhairt do shamplaí comhaimseartha.

Dhá dhearcadh le caitheamh leo amhail (8, 7.)

(15 mharc)

(iv)

Is iad na foinsí don fhreagra seo ná Beatha Dhíón le Plútarc. Ar dtús, ba chóir do dhaltaí a thabhairt faoi deara an deabhóid urghnách atá ag an Díón óg do Platón agus a smaointe fealsúnachta agus an fonn mór atá air iad a chur i gcleachtadh ina bhaile dúchais, Sioracús.

Féadfaidh siad argóint a dhéanamh ar aon bhealach i dtaobh ar mhair sé mar a chreid sé. Déanta na fírinne, rinne Díón iarracht fealsúnacht Phlatón a chomhlíonadh ar go leor bealaí: Rinne sé gach iarracht a chur ina luí ar Dhinísias I agus Dinísias II chun rialú de réir phrionsabail Phlatón; Níor theastaigh uaidh ach an chuid is fearr dá chathair agus dá mhuintir agus nuair a d'fhill sé go rathúil mar cheannaire ar Shioracús, sheachain sé aon chuid den tíorántacht agus rinne sé iarracht rialú ciallmhar a dhéanamh in ainneoin an luaineacht uafásach a léirigh na Síorónaigh agus an dóigh ar chaith siad go dona leis; D'agair sé ar a oiliúint fhealsúnachta chun "fearg, éad agus spiorad na hiomaíochta a shárú," agus mhaith sé do Heraclides; Choinnigh sé stíl mhaireachtála measartha spárálach (seachas mar a fhorordaigh Platón in An Phoblacht). Rinne sé a dhícheall, ach is é an t-aon rud amháin a ndéanann Platón (agus Plútarc) cáineadh ar Dhíón as is ea a spiorad iontach gan staonadh. Chaith sé saol stuama aige ach bhí sé ina chineál de shaothín agus ní dhearna sé aon rún den neamhshuim a rinne sé d'iompar nach raibh chomh righin ag daoine eile, rud a chuir coimhthíos ar dhaoine go héasca. Chreid sé go raibh sé níos fearr ná mórchuid na ndaoine eile agus bhí sé thar a bheith criticiúil. Ní raibh sé in ann comhréiteach a dhéanamh.

Plé, 20; Forbairt, 20; Meastóireacht iomlán, 10.

(50 marc)

Topaic 10. Ealaín agus Ailtireacht na Rómhánach.

(i)

(a) **aa**, decumanus nó príomhgheataí; **d**, fóram; **e**, halla an bhaile/basilica; **j**, amharclann; **k**, folcadáin.

(5 x 2 mharc.)

(10 marc)

(b) Bhunaigh Tráian Timgad san Afraic Thuaidh (an Ailgéir sa lá atá inniu ann) mar choilíneacht do shaighdiúirí ar scor den tríú léigiún Agastach. Ba bhealach an-úsáideach é sin chun saighdiúirí ar scor a áitiú, chun lonnaíocht a thabhairt dóibh agus chun teorainneacha na hImpireachta a chosaint le láithreachta léigiúnach a raibh taithí acu.

Trí phointe. (5, 5, 5.)

(15 mharc)

(c) Ar dtús, léiríonn cineál struchtúrtha an phlean gur áit chónaithe eagraithe agus ordaithe an-mhaith é sin. Taispeánann sé go soiléir tionchar castrum Rómhánach nó an champa míleata, rud nach ionadh. Is cinnte go raibh cosaint beartaithe ag na saoránaigh, ach léiríonn Áirse an Bhua taispeántas ar an ngrá. Chomh maith leis sin, tugann an oiread sin foirgneamh taobh amuigh de na ballaí le fios go gcaithfidh go raibh an saol ansin síochánta den chuid is mó. Taispeánann na gnáthfhoirgnimh chathartha gnáthriarachán baile Rómhánach, tá an fóram, an bhaisleac agus na hoifigí cathartha go léir ansin. Léiríonn an graifítí gur bhain saoránaigh Timgad spraoi as cluichí a imirt, fiach a dhéanamh agus as taitneamh a bhaint as an saol. Is

fianaise é an oiread sin foirgneamh folcadáin a bheith acu ar a thábhachtaí agus a bhí a gcuid ama fóillíochta dóibh. Gné tipiciúil de shaol bhaile na Róimhe ab ea leithris phoiblí arís. Amharclann inar féidir suas le 4,000 duine suí inti, rud a léiríonn dúinn go raibh grá acu don drámaíocht. Is fianaise é foirgneamh leabharlainne ilchasta agus costasach ar chur chuige oilte agus sofaisticiúil i leith an tsaoil ar an mbaile. Ó roinnt eaglaisí móra atá suite taobh amuigh de na ballaí léirítear dúinn go raibh an Chríostaíocht seanbhunaithe anseo le linn na hImpireachta níos déanaí.

Trí phointe. (9, 8, 8.)

(25 mharc)

(ii)

(a) Is é an t-amfaitéatar i nGrianghráf F an ceann ag Poimpé, is é an t-amfaitéatar i nGrianghráf G an Colasaem sa Róimh.

Dhá cheann acu sainaitheanta go cuí. (5, 5.)

(10 marc)

(b) Is é an t-amfaitéatar ag Poimpé an sampla is luaithe d'amfaitéatar cloiche, agus tá sé an-simplí. Tá sé oscailte agus cothrom i gcomparáid leis an gColasaem. Tá fána an *cavea* nó an limistéar suíocháin an-chéimiúil agus éadomhain. Bhí bealach isteach aisteach ann a chiallaigh go ndeachaigh gach lucht féachana isteach i sraith dhúbailte céimeanna, trí scrogaill ag an mbarr agus ansin shiúil siad anyas go dtí a gcuid suíochán. Bhí acmhainn do thart ar 14,000 duine ann agus tá stíl an-simplí ann. Bhí 45-50,000 lucht féachana ag an gcolasaem nó amfaitéatar Flavian agus ba struchtúr ilchasta é a tógadh ar shraith boghtaí ardaitheacha. Ar an taobh amuigh bhí trí shraith áirsí agus colúin (Dórach ar an mbunurlár, Iónach ar an gcéad urlár agus Corantach ar an tríú urlár), ar a bharr sin bhí leibhéal le piléir balla le cuaillí ar a mbarr don díonbhrait ollmhór. Bhí bealaí isteach ann tríd an gcuid is mó de na háirsí ar an mbunurlár chun go mbeadh go leor daoine in ann gluaiseacht agus bhí córas casta tollán agus caighin faoi thalamh ann do na hainmhithe faoi bhun na hairéine. Struchtúr níos galánta a bhí ann ó thaobh scála, castachta agus maisiúcháin de ná an ceann ag Poimpé.

Trí phointe comparáide. (9, 8, 8.)

(25 marc)

(c) Tá an fhaisnéis faoi fheidhm na bhfoirgneamh sin an-suimiúil ar fad maidir le heolas a thabhairt dúinn faoi shaol na Róimhe. I measc na n-imeachtaí a bhí ar siúl anseo bhí seónna ainmhithe; fiach beithíoch; comhrac gliairí; trialacha agus pionóis coirpeach agus cathanna cabhlaigh ó am go chéile. Is foinse suime agus iontais gan staonadh do mhic léinn nua-aimseartha é gur mheas sochaí chomh sofaisticiúil agus oilte sin gur marú ainmhithe agus daoine mar shiamsaíocht. Chomh maith leis seo, insíonn an fhianaise ar scála chomh hiontach innealtóireachta agus tógála go leor dúinn faoi na Rómhánaigh. Is iontach an méid eagraíochta atá riachtanach chun na himeachtaí sna láithreacha seo a riar. Is fianaise é an suíochán deighilte san *cavea* ar struchtúr an ranga i sochaí ársa na Róimhe.

Dhá phointe. (8, 7.)

(15 mharc)

(iii)

(a) Taispeánann an chéad ghrianghraf mósáic urláir triclinium ar chnoc Aventine, ar a dtugtar “The Unswept Room”. B’fhéidir gurb é an mósáic Sosus é. Taispeánann an grianghraf eile pictiúr neamhbheo ó Theach Julia Felix i Pompeii. Tá an mósáic chomh mín go bhfuil sé beagnach áiféiseach. Taispeánann sé urlár neamhualaithe tar éis dinnéar mór. Is iontach an rud an ealaín oilte a fheiceáil a úsáideadh chun earraí laethúla mar chnó, claw sicín agus clocha silíní a thaispeáint. Deir sé linn go bhféadfaí fiú smionagar a thaispeáint go grámhar mar ealaín i ndomhan na Róimhe. Tá fiú scáthanna an bhruscair rindreáilte go hálainn, chomh maith le luch bheag ag féasta ar an dramhaíl. Ní fhéadfadh an t-ábhar a bheith níos faide ón ghaisce. Taispeánann an grianghraf eile pictiúr de bhabhla torthaí gloine, amfaire agus pota. Arís, ní earraí maorga iad seo, nó mhór ar bhealach ar bith. Is gnáthrudáí tí laethúla iad, babhla gloine lán le torthaí ag doirteadh thar barr agus amfaire ag claonadh i gcoinne pota eile. Taispeánann fiú na torthaí ócáideacha strewn gur radharc simplí spontáineach é, ní pictiúr foirmiúil. Ardaíonn dathanna áille na n-úlla agus na bhfíonchaor agus éifeacht íogair an ghloine an íomhá ghnáthúil seo go ceann de áilleacht iontach.

Dhá phointe fhorbartha. (13, 12.)

(25 marc)

(b) D’fhéadfadh iarrthóirí an chéad stíl a roghnú - ballaí a phéinteáil le breathnú cosúil le bloic marmair, an dara stíl - seachmaill ar ailtireacht agus tírdhreacha fánacha, an tríú stíl - patrúin an-sofaisticiúla, míne le painéil bheaga tírdhreachaithe nó an ceathrú stíl - radhairc amharclainne agus maisiú ilchasta. Inghlactha freisin bheadh rogha téama áirithe a léirítear i bpéintéireacht Rómhánach (gairdíní, radhairc mhiotaseolaíochta, radhairc ón amfaitéatar nó bristí tírdhreacha). Ba cheart go mbeadh iarrthóirí in ann cur síos a dhéanamh ar shampla amháin ar a laghad den chineál a roghnaíonn siad.

Trí phointe. (5, 5, 5.)

(15 mharc)

(c) Is léir gur ceist an-suibiachtúil í seo. Ba chóir d’iarrthóirí caidreamh pearsanta agus eolas ar an bpíosa atá roghnaithe acu a thaispeáint

Dhá chúis. (5, 5.)

(10 marc)

(iv)

(a) Is é an ócáid atá á chomóradh anseo bua an impire Títeas tar éis a chiontaithe ar Iúdá i 71 AD.

Pointe amháin. (10.)

(10 marc)

(b) Is dealbhóireacht í an dealbh faoisimh a ardaítear óna cúlra, ach atá ceangailte léi fós. Is é sin le rá, ní sheasann sé as féin.

Pointe amháin míniúcháin. (10.)

(10 marc)

(c) Maidir le comhdhéanamh, is comhdhéanamh níos suimiúla agus níos éagsúla é an painéal i nGrianghraf J. Tá na figiúirí i réimse leathan údar agus ag tabhairt aghaidh orthu i dtreonna difriúla. Tá tuiscint ar ghluaiseacht agus na guairneáin éadaitheora. Tá roinnt uillinneacha láidre os cionn na bhfigiúirí a threoraíonn an tsúil timpeall an chomhdhéanamh. Taispeántar na mórshiúlta trioblóideacha i gcuair beag, ag luascadh timpeall tríd an áirse. Tá an comhdhéanamh sa phainéal eile, i gcodarsnacht leis sin, an-statach agus forlámhas ag línte ingearacha agus cothrománacha. Tá na capaill i ndiaidh a chéile ar bhealach leamh agus tá na figiúirí go léir chun tosaigh, feadh na líne céanna, faoi cheannas figiúr an impire. Is comhdhéanamh athchleachtach é. Arís, ó thaobh peirspictíochta de, is fearr an chéad phainéal chun tuiscint ar 3D nó doimhneacht a thabhairt. Mar gheall ar an éagsúlacht faoisimh ard agus éadomhain, tá tuiscint ann go bhfuil figiúirí ag cúlú sa chúla, agus tá daoine eile a bhfuil a gcuid éadaigh snoite go domhain amuigh sa tosaigh. Cuireann caighdeán agus uillinn áirse an bhua béim ar an éifeacht 3T. Tá peirspictíocht an phainéil eile an-chothrom go deimhin. Déantar iarracht doimhneacht a thaispeáint leis na capaill ag cúlú ar uillinn, ach tá na figiúirí i ndiaidh a chéile néata agus i bhfad faoi bhun fhiigiúr ceannasach an impire. Níl na capaill ag dronuillinn leis an gcarbad d'fhonn é a tharraingt. Dealraíonn sé go bhfuil an dealbhóir ag taispeáint an radharc ón tosaigh agus ón taobh ag an am céanna nach n-oibríonn go hiomlán. Maidir le hábhar, is é an menorah, nó an coinne Giúdach is mó atá i gceannas ar an gcéad phainéal, a shocraíonn láithreach am agus áit an mhórshiúil atá ag gluaiseacht faoina bhun. Críochnaíonn an scéal go bhfuil sé ag dul trí áirse buacach. Baineann ábhar an dara painéil le mórgacht an impire, anseo tá a fhiigiúr ceannasach corraithe ag figiúr Bua (nach bhfuil chomh hard). Is é a iontaí agus atá an tImpire Títeas an scéal anseo.

Trí phointe comparáide. (10, 10, 10.)

(30 marc)

Aguisín 1

An Ardteistiméireacht – Léann Clasaiceach – Ardleibhéal
Critéir scoite / briseadh síos ar an marcáil

Gabháil	Gabháil don cheist	e.g. Tuiscint ar an gceist, Fócas ar an gceist/dul i ngleic leis an gceist, Aidhm shoiléir, Caighdeán na smaointe, Ábharthacht an ábhair	40%
An fhorbairt	Cá mhéad is atá na smaointe forbartha	e.g. Doimhneacht na cóireála, Anailís ar na smaointe, Rogha na dtagairtí, Úsáid an ábhair tacaíochta/léiriúcháin, Ionramháil an ábhair, Cruinneas	40%
Meastóireacht Fhoriomlán	Caighdeán foriomlán an fhreagra	e.g. Leanúnachas an phlé, Struchtúr na hargóinte, Láidreacht na smaointe, Áititheacht fhoriomlán, Áititheacht, Saothar cothaithe, Cuimsitheacht an fhreagra	20%

Marcanna atá le taispeáint ar an bpáipéar

G- ?/20

F- ?/20

MG -?/10

Iomlán-?/50

	Ualú	Marcanna as 50	Marcanna as 40	Marcanna as 35
Gabháil	40%	20	16	14
An fhorbairt	40%	20	16	14
Meastóireacht Fhoriomlán	20%	10	8	7

Leathanach Bán

Leathanach Bán

